1856. DRIE EN DERTIGSTE JAARGANG.

PROVINCIALE DRENTSCHE EN ASSER COURANT.

De uitgave dezer COURANT geschiedt op **Woensdag** en **Zaturdag** De prijs is per *drie maanden* te Assen *f* 2,30, buiten Assen franco per post *f* 2,45.

WOENSDAG 22 DECEMBER.

De prijs der Advertentien is van 1 tot 5 regels **f 1.00** en voor elken regel meer **15** cent, behalve 35 cent zegelregt.

Bij deze Courant wordt een BIJBLAD gratis uitgegeven

De COMMISSARIS DES KONINGS in de Provincie Drenthe brengt bij deze ter kennis van de belanghebbenden, dat door Heeren Gedeputeerde Staten in dit Gewest is bepaald: dat de Jagt in deze Provincie den 31 der loopende maand en het vangen van **waterwild**, aangeduid in art. 17 der wet van den 6 Maart 1852, Staatsblad no. 47, met slagnetten, den 31 Maart 1857, des avonds met zonsondergang, zal worden gesloten.

En opdat niemand hiervan onwetendheid voorwende, zal deze in de *Provinciale Drentsche en Asser Courant* opgenomen en, door de zorg der Gemeentebesturen, worden afgekondigd en aangeslagen, ter plaatse waar zulks te doen gebruikelijk is.

Assen, den 19 December 1856.

De Commissaris des Konings voornoemd,
DE VOS VAN STEENWIJK.

De BURGEMEESTER der gemeente Assen, doet te weten, dat HARMPJE HARS BEUKER, vermeld in de Drentsche Courant van 20 dezer, is opgespoord en tot hare betrekkingen teruggekeerd, weshalve verdere nasporingen overbodig zijn.

Assen den 23 December 1856.

De Burgemeester voornoemd,
H. J. OOSTING.

OVERZIGT DER BELANGRIJKSTE GEBEURTENISSEN.

22 Dec.

De tweede bijeenkomst van het vredes-congres is verdaagd tot in de eerste dagen van Januarij.

Waarom?

Dat is onbekend, maar zeker is het toch, dat er eenige kibbelarijen tusschen de groote Mogendheden bestaan, dat men zich nog niet zoo een van hart en een van zin gevoelt, om den eersten dag den besten om ééne tafel te gaan zitten.

Volgens de geruchten, zou het nu Oostenrijk zijn, dat condities maakt en wel van zeer ernstigen aard. Het wil niets minder dan de toezegging, dat de Donau-Vorstendommen niet onder één hoofd zullen komen.

Anderen verzekeren, dat Frankrijk's zienswijze nopens de kwestie van Bolgrad, zeer verschilt van die van Engeland en daardoor eenige vertraging in het nieuwe vredes-werk werd veroorzaakt.

Nog anderen verzekeren, dat ook de Verhevene Porte bijzondere eischen doet en zelfs op vrij hoogen toon spreekt. Nu, dat kost geen geld, als 't maar helpt!

Hoe 't zij — dat al de onderteekenaren van de eeuwige! vriendschap te Parijs gesloten, het op dit oogenblik niet eens zijn — is zeker, en het is nu maar te wenschen, dat zij zich vereenigende, zamenkomen met den goeden wil, om alle haken en oogen uit den weg te ruimen, en daar is hoop op. Velen gelooven, dat de Mogendheden zich eerst over de belangrijkste punten zullen verstaan, ten einde in de vredes-zaal "spijkers met koppen" te slaan, en voegen er zelfs bij, dat Engeland (niet de Engelsche pers, lezers!) het met Frankrijk en Frankrijk met Rusland, eens is, over al de regten en pligten in het oorspronkelijk vredes-tractaat.

Maar hoe is het nu met het tweede geschil, dat Europa thans verontrust, met het Pruissisch-Zwitsersche?

Ernstig genoeg — en toch hoopt men op eene minnelijke schikking als de sabel is getrokken en 't oorlogspaard getuigd. Dat is dom van dat Zwitsersche volkje — dat volkje van 2 millioen zielen, zegt men wel eens, maar de grootste gebeurtenissen hadden gewoonlijk iets kleins tot oorzaak, en de kleintjes hebben dikwijls veel in rep en roer gebragt.

Men verzekert, dat de diplomatieke betrekkingen tusschen Zwitserland en Pruissen geheel zijn algebroken, en dat de Pruissische onderdanen in Zwitserland zijn gesteld onder de bescherming van Frankrijk. Pruissen maakt zich gereed om, zoo 't moet, met geweld te verkrijgen wat men het, hoewel beleefdelijk gevraagd, weigerde.

Frankrijk, dat weten onze lezers, kiest eenigermate de zijde van Pruissen, maar Oostenrijk, zoo verzekert een Berlijnsch blad, zou zich, met Engeland verbonden hebben, om elke vijandelijke daad, tegen Zwitserland gepleegd, te wreken.

De Engelschen zouden de Zwitsers in 't oor fluisteren: "roep al uwe landslieden, die thans Zijne Napelsche Majesteit dienen, terug, dan zullen wij u bijstaan tegen Pruissen!"

Dat is niet kwaad bedacht van hem die 't vertelt, maar of het waar is? De Zwitsers zouden kunnen en mogen vragen: "*hoe* zult gij ons helpen? Ter zee hebben wij geen hulp noodig en te land kunt gij niet wel bij ons komen. Of wilt gij ons tegen de Pruissische sabels een protocol, eene proclamatie in de hand stoppen?"

In Engeland blijft het hoofdgesprek de twist met Perzie, en de *Morning Post* verkondigt openlijk: "onze expeditie derwaarts is veel meer gerigt tegen Rusland dan tegen den Schach van Perzie. Rusland deed Herat vallen en Rusland maakt van die stad een voorpost om ons vijandig te bestooken — om het Engelsch Indisch Rijk te overmeesteren."

De *Times* is bedaarder, en hij acht de expeditie tegen Teheran onnut, en hij gelooft nog niet zoo voetstoots, dat Rusland onwil stookte tusschen de Perzen en de Engelschen. Hij gelooft dat te minder, wijl de Engelsche legatie aan het Hof van den Schach dien Vorst redenen gaf tot misnoegen.

Dat is eene bekentenis, zeer vreemd in een mond als die van den *Times*, maar die door het *Volk* met genoegen zal worden gehoord. Dat Volk is niet ingenomen met de Oostersche politiek van Lord *Palmerston*, en daarom verzekert men reeds, dat Engeland zijn haan hier eens *niet* Koning zal laten kraaijen. Te eerder zal *Palmerston* met eene stille trom aftrekken, wijl hier en daar al meetingen worden gehouden, om te protesteren tegen den oorlog met Perzie. Ja zoo erg is de weerzin tegen de expeditie naar Perzie, dat te Newcastle op eene vergadering is besloten, om tot geregtelijk verzet zijne toevlugt te nemen en te procederen tegen de manschappen, die deel mogten nemen aan de expeditie, als volbrengers van onwettige bevelen.

Zoo zou Lord *Palmerston* wel eens duchtige moeijelijkheden kunnen vinden, dáár, waar hij juist een hechten steun meende ontdekt te hebben voor zijn gezag

Maar het Engelsche Volk drijft handel en het is bang voor zijn Indie.

Het Engelsche Parlement is verdaagd.

Op 17 December verscheen er in de raadzaal der Lords de Lord-kanselier des Rijks, plaatste zich op zijn zetel, terwijl naast hem plaats namen Lord *Monterlagh* en Lord *Sydney*, en zij hielden zich alle drie alsof er eene complete zitting zou worden gehouden. Voor dat drietal stond de griffier van het Huis, vertegenwoordigende het Engelsche Parlement. Daarop verscheen er een koninklijke commissaris met eene boodschap, waarin de kanselier werd aangesproken met "Mylord!" en de griffier met: "Mijne Heeren van het Huis der Gemeenten!" en daarop werd de deur gesloten.

Toen was het Parlement verdaagd tot 3 Februarij.

De Engelschen houden veel van oude gebruiken, maar daarom zijn zij in dezen tijd niet slaperig en houden zich ook wel bezig met de toekomst.

In Pruissen is men zeer gediend geweest met het artikel van den *Moniteur* over Zwitserland, maar de Zwitsers zien er een bevel in, een aanslag op hunne onafhankelijkheid. Vandaar dat sommige Zwitsersche bladen roepen om wapening, algemeene wapening, en geeft het Bondgenootschap daaraan gehoor, dan kan Zwitserland wel eene aanzienlijke magt op de been brengen, maar op de been te *houden*? Bestand te doen zijn tegen Pruissen, het kolossale Pruissen, dat op een goeden morgen 500,000 goed gewapende en goed geoefende mannen aan de grenzen brengt!

De *Times* wil, dat Pruissen zal zeggen tegen Zwitserland: "houd Neufchatell en maak er u vrolijk mee. 't Is mij het gekibbel niet waard!" maar de *Times* denke aan het spreekwoord: "'t is goed riemen snijden van andermans leder!" Als Engeland een schep aarde moest missen, zou het oorlogen tegen geheel de wereld, en daarom is zijn raad: "geef dat maar weg!" zeer verdacht en zonder invloed.

De Prins van Pruissen, de vermoedelijke erfgenaam der Pruissische kroon en verloofd met *Victoria's* oudste dochter, waarmede hij bij welwezen in Anno 1857 zal huwen (de Prinses is dan 18 jaar) heeft veel genoegen te Parijs en wordt er op buitengewoon hoffelijke wijze behandeld. Zijn Koninklijke vader ontving dezer dagen van Frankrijk's Keizer het legioen van eer en gaf zijnerzijds een bewijs van vriendschap, door aan *Napoleon* 4 paarden van 't edelste ras te zenden. Bij de paarden was een gouden doos met brillanten omzet en in die doos ongeveer *f* 1000 voor de stalknechten des Keizers.

Die dit leest, vindt het welligt vreemd, dat de Engelsche pers met de Zwitsers heult tegen Pruissen, maar staatkunde en liefde staan dikwijls regt tegenover elkander, behalve in echt R.-Catholieke landen. Als Belgie Oostenrijk's hulp noodig mogt hebben, zal de ultramontaansche geestelijkheid wel zorgen, dat er hulp gegeven wordt.

De Koning van Napels heeft, dat is zeker, veel bewijzen van deelneming in den aanslag, waaraan hij ten doel stond, ontvangen. Mogt hem dat aansporen, om een Volk, 't welk hij met ijzeren geweld beheerscht, meerdere vrijheid te schenken en alzoo te voorkomen, dat ten tweeden male een moord-wapen tegen hem worde opgeheven.

Frankrijk en Engeland hebben Z. M. ook geluk gewenscht met de gelukkige ontkoming van het groote gevaar dat hem dreigde. Dat was wèl gedaan, want een moord kan nooit geregtvaardigd worden. Het oog om oog en tand om tand heeft zijn tijd gehad en bloedwraak komt niemand toe. Overigens bewaart het Westen zijne koele houding tegen Napels en maakt wel een eenigzins gek figuur, vooral ook wijl de Napelsche gezant nog altijd te Parijs blijft en er zelfs met bijzondere beleefdheid wordt ontvangen. Menigeen is van meening, dat het Westen met de zaak verlegen is en vergeten heeft:

"*Te vroeg gedaan, te laat bedacht,*
Heeft velen in 't verdriet gebragt."

Spanje is nog altijd Spanje.

Narvaez, de man des heils, uit Frankrijk teruggekeerd en aan 't hoofd der zaken geplaatst, zal welligt spoedig kunnen getuigen: "onder mijn regeringsbeleid is de heilige (?) inkwisitie weder hersteld!"

Van Staatswege is zij nog niet officieel geproclameerd, maar hier en daar in de Provincien doet men reeds, alsof zij de Koninklijke sanctie had verkregen. Zoo vaardigde dezer dagen de Gouverneur van Saragossa eene circulaire uit, den last aan alle inspecteurs van policie inhoudende, om zonder genade te vervolgen en ten strengste te kastijden alle *godslasteraars* en allen, die door woorden of daden toonden, dat zij ontbloot zijn van alle godsdienstige gevoelens.

Welk eene lastgeving!

Een godslasteraar te vervolgen — 't heeft veel verschoonlijks, hoewel wij niet vermoedden, dat in het geheel Catholieke Spanje zooveel zulke ongelukkigen waren, dat er eene openbare beschuldiging tegen hen moest worden uitgeschreven, maar een inspecteur van politie op te dringen, iemand te arresteren, die volgens de schatting diens ambtenaars *niet godsdienstig genoeg* was — dat schreeuwt ten hemel — dat zal niets anders uitwerken dan godsdienstloosheid — dat leidt tot verzet en de schromelijkste binnenlandsche revolutie.

Te Madrid zijn onlangs vele personen in hechtenis genomen, zonder dat zij weten waarom. Hoe bang moet zulk een Gouvernement zijn. Iemand achter de traliën te zetten, omdat hij misschien kwaad zou *kunnen* doen!

Maarschalk *Narvaëz* hield onlangs zijne eerste openbare receptie, doch had daarop weinig genoegen. Vele hoog aanzienlijke geachte personen deden er van zich spreken door hunne *afwezigheid*. Men zag in de salons van den held van den dag alleen ijverige aanhangers van Rome en van het onderdrukkings-stelsel.

Om genoegen te hebben, althans om nog eenige gerustheid te genieten, ziet men hen, die het tegenwoordig regerings-systema niet zijn toegedaan en toch invloed op het Volk uitoefenen, achter de grendels.

't Zal er spoedig weer Spaansch toegaan in dat door de natuur zoo rijk bedeelde land.

Ook te Napels heeft men het goed geacht, om den mensch door reglementen en straffen *vroom* te maken. Zoo is den Hoogleeraren gelast, om maandelijks verslag te geven aangaande het zedelijk gedrag der studenten, en vooral te letten op den graad hunner vroomheid, het bezoeken der mis, enz. enz.

Men begrijpt onder welk toezigt de hoogleeraren zelven zullen staan!

Op het studeren wordt, schijnt het, minder gelet; maar "hoe dommer hoe beter!" is een Italiaansch kerkelijk spreekwoord.

En toch worden de menschen, in weerwil van reglementen, dompers en ander midden-eeuwsch ontuig, wijzer; getuige de schitterende redevoeringen, in de Cortes en in de Sardinische Kamer van afgevaardigden gehoord.

23 Dec.

Het blijkt hoe langer zoo meer, dat het wel degelijk Oostenrijk is, 't welk het vredes-werk, te Parijs op nieuw te beginnen, niet gunstig is, en dat daarin ondersteund wordt door Engeland. Het wil de vorstendommen niet vereenigd zien onder één hoofd. Frankrijk, niet van dezelfde meening, was eerst wel genegen om weder iets toe te geven, maar wijl Oostenrijk nu al te stout zijn wensch wil doen zegevieren, zou het kunnen gebeuren, dat Keizer *Napoleon* op de eerste vergadering van het congres zich kort en bondig vóór de bewuste vereeniging verklaarde.

Welligt dat de *Moniteur* spoedig het woord neemt en duidelijk verkondigt, wat men van het tweede congres heeft te verwachten.

Het Londensche dagblad *Express* heeft een brief uit Weenen, waarin gemeld wordt, dat Frankrijk zijne zienswijze aangaande de kwestie van Bolgrad en het Slangeneiland in eene nota had doen kennen, en wel in den zin tegenovergesteld van die van Engeland, Oostenrijk en Turkije. De Oostenrijksche Minister had die zeer onverwachte mededeeling den Keizer in Italie toegezonden. Wie zal nu, zegt de briefschrijver, bepalen wanneer de conferentien een aanvang nemen?

De *Globe*, het blad waarin alle Engelsche Ministers van tijd tot tijd berigten plaatsen, spreekt ook van die Fransche nota, doch waarschuwt hare lezers tegen een al te ligtvaardig geloof in dezen. Hij meent, dat de alliantie tusschen Engeland en Frankrijk in 't minst niet is verstoord.

De nota, door den Franschen *Moniteur*, ten aanzien van de Zwitsersche kwestie medegedeeld, schijnt de Zwitsersche regering niet van politieke gedragslijn te zullen doen veranderen. Alleen de bijeenroeping der Wetgevende Magt is een gevolg daarvan, terwijl aan de andere zijde de cantons zijn aangeschreven om zich op den voet van oorlog te stellen, te meer daar Frankrijk een observatiekorps aan de grenzen zal posteeren, om gereed te zijn als er bewegingen in Zwitserland mogten uitbreken van democratischen aard.

Drie regeringspersonen zijn uit Bern naar Neufchatell vertrokken, ten einde aan de gevangenen bekend te maken, dat zij in staat van beschuldiging zijn gesteld.

Al de officieren zijn in de gelederen geroepen en het *Journal de Frankfort* meldt, dat er spoedig 20,000 man onder de wapenen zullen staan, terwijl de steden Bâzel, Zug en Schaffhausen elk een garnizoen van 10,000 man zullen ontvangen, genomen uit de burgerij.

En 't geld?

De autoriteiten zijn reeds gemagtigd om dat uit de zakken der goede gemeenten te ligten!

De *Neue Preussische Zeitung*, die gewoonlijk nopens de plannen der Pruissiche regering goed is ingelicht, zeide dezer dagen, van de kwestie Neufchatell sprekende, het volgende:

"Meende Zwitserland soms dat de Koning van Pruissen lust heeft aan onderhandelingen zonder einde? Verbeeldde men zich, dat de vorst van Neufchatell het goedsmoeds zou aanzien, als zijne onderdanen, om hunne trouw, in staat van beschuldiging worden gesteld door lieden, die tegen hen in 't minst geen regt hebben? Verkeert men geheel in het verderfelijk denkbeeld, dat de Eedgenootschappelijke autoriteiten naar hunne luimen de vorstelijke eer konden vertrappen, en dat de langmoedigheid van Pruissens Monarch gebruikt kon worden als een wapen tegen zijne magt?

"Men bedriegt zich dan zeer.

"*Woorden* zijn er waarlijk genoeg gewisseld — *daden* worden er nu geëischt.

"Was er in geheel Europa een man van gezond verstand, die niet wenschte, dat de Zwitsersche regering hare gevangenen zou hebben vrijgelaten? Niet alleen om die edele mannen zelve, wier lot overigens zoo ellendig is, dat een steenen hart zich over hen zou erbarmen, maar om der wille van het *regts-privilegie*. 't Is waar, de *Times* en de *Morning Post* waren tegen de loslating, maar wie luistert naar hunne stem, als het om *regt* te doen is! Als ergens ter wereld een verdacht Engelsch individu in vreemde landen wet en gebod veracht en naar behooren behandeld wordt, dan hebben die politieke "grootbekken" een geschrei, als of het vaderland in staat van beleg moet worden verklaard — het *regt* eens anderen mag echter wel met voeten getreden worden.

"Men liet ons uit Bern toefluisteren, dat de Neufchatelsche koningsgezinden genade zullen ontvangen, als eerst het vonnis is uitgesproken.

"Uwe genade!

"Alsof hij, die *genade* schenkt, ook niet *veroordeelen* mag.

"Gij hebt geen regt, noch op 't een noch op 't ander.

"Het kan bij den vorst van Neufchatell niet opkomen, dat *zijne* onderdanen door den Zwitserschen Bondsraad zullen begenadigd worden, en de vorst van Neufchatell, wiens goed regt door de revolutie is geroofd en nog immer aan hem onthouden wordt, is Koning van Pruissen!

"Het betaamt zijne magt niet met winderige bedreigingen op te treden tegen een kleinen Staat, en hij deed het ook niet.

"Europa is getuige!

"Noch de Pruissische regering, noch eene andere autoriteits-stem heeft bedreigingen tegen Zwitserland doen hooren. Wij wenschten vurig, dat de Bondsraad de voorslagen, van Pruissens zijde gedaan, had aangenomen, maar — hij wilde niet. Zoo drage hij ook de gevolgen zijner ijdele verblinding in overmoed.

"Pruissen onderhandelt niet meer. Het zwijgt in dit oogenblik, maar wij twijfelen niet of het zal spoedig zijne stem met kracht laten hooren.

"Zullen de Bonds-baronnen welligt *dan* eerst meenen, dat het tijd is toe te geven? *Dan*, als Pruissen millioenen heeft uitgegeven en duizenden op 's Konings roepstem hunne haardsteden verlieten?

"Zij konden zich wel vergissen.

"Zijn *regt* en zijne *eer*, in den naam des Heeren, moedig te verdedigen — dat is de pligt des Konings, en het Pruissische volk weet, dat de eer des Konings ook zijne eer is."

Dat is zeer dreigend, en als Zwitserland vechten wil mag het wel op zijne hoede zijn. Het Pruissische leger is bijkans elken dag gereed om slag te leveren.

De *Times*, begrijpende dat Engeland in dat geschil weinig ten gunste van Zwitserland kan doen, speelt nu voor edelmoedige en zeer vredelievende raadgever. Die hem nu hoort, zou niet vermoeden dat het de *Times* is die spreekt. Maar 't is de wolf, die, om Roodkapje te krijgen, onder de dekens kroop.

"Wij hebben regt, om in den zaak gehoord te worden, roept de *Times*, want wij hebben aan Europa dikwerf offers gebragt. Om den algemeenen vrede te bewaren hebben wij in de laatste 20 jaren wel twaalf Neufchatels prijs gegeven. Kan Pruissen ook niet zulk een offer brengen? En kan Frankrijk in dien geest geen raad aan Pruissen geven?"

Men vraagt: als Malta door eene revolutie heden Italiaansch werd en 8 dagen later bij eene contra-revolutie de Engelsche Gouverneur met al zijne officieren in de magt der Italianen viel. Wat zou Engeland dan doen?

Dan zou de kwestie gelijk staan en de *Times* gewis geen vrede-prediker zijn.

Volgens bijzondere berigten uit Pruissen's hoofdstad is de stemming aldaar zeer oorlogzuchtig en verzekert men steeds dat er 135 a 140,000 man mobiel zullen worden gemaakt. Van eene oproeping van de landweer is nog weinig sprake.

De Keizerin van Rusland, maakt te Nizza dagelijks rijtoertjes in open rijtuig of wandelingen te voet. Het weder was daar op 17 December nog zeer zacht en het getal familien, dat er den winter denkt door te brengen; was toen reeds tot 800 geklommen.

Groote feesten waren er echter nog niet gegeven.

De tijdingen uit Rusland spreken zeer bepaald tegen al de overdrevene voorspellingen, aangaande de plannen van den Czaar, beraamd op het geschil tusschen Engeland en den Schach van Perzie.

Maar — schrijft men — Rusland zal zich gereed houden voor elke gewigtige gebeurtenis en mogt eene Engelsche expeditie regtstreeks tegen Herat optrekken, dan kan zij wel eens op 't onverwachts een Russisch corps tegen zich over zien.

Ook de verschijning in de golf van Perzie van een Engelsche expeditie wekt groote attentie bij het Peterburgsche kabinet.

Op 1 November is te Calcutta de oorlog tegen Perzie geproclameerd en op den 10 dierzelfde maand werd hetzelfde te Bombay verrigt. De Gouverneur-generaal zegt dit te doen op last van Hare Britsche Majesteit.

Wij deelen nog de volgende belangrijke telegrafische berigten mede:

Frankfort, 22 December. Uit Bern wordt berigt, dat de staven van nog vier divisien zijn opgeroepen. Ook zijn

alle dienstpligtige Zwitsers, die zich buitenlands bevinden, uitgenoodigd huiswaarts te keeren. De krijgstoerustingen zijn algemeen.

De studenten te Zurich hebben aangeboden militaire dienst te doen. De volksbeweging is steeds toenemende.

Berlijn, 21 Dec. De *Maagdeb. Ztg.* meldt, dat in die stad eene kabinets-order ontvangen is, inhoudende, dat eene divisie, zamengesteld uit alle armee-korpsen, gereed moet gemaakt worden, om in het begin des volgenden jaars te velde te trekken. Alleen de kavalerie van de landweer was daarvan uitgezonderd.

BINNENLANDSCHE BERIGTEN.

STATEN GENERAAL.

Eerste Kamer.

Zitting van 18 *Dec.* De Eerste Kamer der Staten-Generaal heeft in deze zitting, beraadslaagd over het wetsontwerp tot verhooging van hoofdstuk V der staatsbegrooting voor 1856 (bijdrage voor den aanleg van een kanaal ter verbinding van de Drentsche hoofdvaart te Assen met de haven te Groningen.) Nadat daarover het woord was gevoerd door de heeren *Tonckens, van Rijckevorsel, van Swinderen, Cremers, van Roijen, van Dam van Isselt, van Nispen van Pannerden, van Beeck Vollenhoven, van Andringa de Kempenaer* en den Minister van Hervormde Eeredienst ad interim belast met het bestuur van het dept. van Binnenl. Zaken, werd het, in stemming gebragt, met 28 tegen 8 stemmen verworpen. Vóór hebben gestemd de heeren: Sassen, v. Dam v. Isselt, v. der Oudermeulen, Martens van Sevenhoven, Insinger, Bosch v. Drakestein, Borski en de Voorzitter.

De bezwaren, tegen dit wetsontwerp ingebragt, raken alleen den tijd van betaalbaarstelling van het subsidie, zooals breeder in het voorloopig verslag is uiteengezet. De bestrijders waren van oordeel, dat niet in den zin der wet van den 10 April 1854 behoorlijke zekerheid verkregen is, dat ook de overige middelen, behalve de twee tonnen gouds van rijkswege, tot uitvoering en voltooijing der werken aanwezig zijn.

Zitting van 20 *Dec.* In deze zitting zijn aangenomen de wetsontwerpen: 1. tot wijziging der hoofdstukken II en IX*b* der staatsbegrooting voor 1855; 2. wijziging van hoofdstuk VIII der staatsbegrooting voor 1855; 3. tot wijziging van hoofdstuk IV dierzelfde begrooting; 4. verhooging van hoofdstuk IV der staatsbegrooting voor 1856; 5. tot regeling der ontvangsten en uitgaven van het pensioenfonds voor 1857; en 6. tot vaststelling der begrooting van uitgaven voor de lands-drukkerij voor 1857.

Tweede Kamer.

Zitting van 18 *Dec.* In deze zitting zijn de beraadslagingen over de wet op de middelen voortgezet. Een amendement van drie leden, strekkende, om 13 millioenen uit de voorhanden zijnde koloniale baten onder de middelen te rangschikken, is met 38 tegen 30 stemmen verworpen. Daarop is de wet op de middelen in haar geheel met 52 tegen 16 stemmen aangenomen.

Zitting van 19 *Dec.* In dezitting zijn hoofdstuk IX*a. der Staatsbegrooting Nationale Schuld, het ontwerp tot amortisatie van schuld* en het *ontwerp tot regeling van het domeinfonds* met algemeene stemmen aangenomen. Daarna was aan de orde de beraadslaging over het ontwerp tot voorloopige vaststelling van het Vde hoofdstuk (*Binnenl. Zaken*) der begrooting van de staatsuitgaven voor 1857. Nadat de heeren *Elout van Soeterwoude, van Zuylen van Nijevelt,* en *ter Bruggen Hugenholtz* hadden gesproken en de heeren *van der Linden* en *Bosscha* hadden te kennen gegeven, dat zij de crediet-wet zouden aannemen, om geene stremming in de dienst te veroorzaken, heeft de Minister van Justitie verklaard, dat Z. M., op het verzoek, 't welk de Minister van Binn. Zaken had ingediend, ten einde, wegens zijne ongesteldheid uit zijne betrekking te worden ontslagen, heeft gemeend nog niet te moeten beschikken, ofschoon die ongesteldheid nog niet is geweken, maar heeft gewenscht, dat dien bewindsman de noodige tijd mogt worden gelaten, om een ontwerp op het lager onderwijs in gereedheid te brengen, hetzelve in te dienen en te verdedigen, immers indien de toestand zijner gezondheid dit mogt toelaten.

Z. E. heeft verder gezegd, dat men oorspronkelijk voornemens is geweest, om de wetten op de drie onderdeelen van het onderwijs te gelijk voor te dragen, maar dat, vermits het onderzoek daarvan kwalijk in zes maanden zou kunnen afloopen, men daarvan heeft afgezien en zich alleen bij het lager onderwijs zal bepalen; dat, indien des ministers gezondheid dit toelaat, de Kamer verzekerd kan zijn, de bedoelde voordragt nog vroeger te zullen ontvangen, dan door den Minister is aangekondigd, en om 't even wie dan ook met het departement zal zijn belast, tegen het recès, of indien zich nog geheel onvoorziene bezwaren mogten voordoen, tegen het einde van het recès.

Wat de grondslagen betreft van het in te dienen ontwerp op het lager onderwijs, heeft de Minister verklaard, dat men zich vergist, indien men zich voorstelt, dat de Regering nog daar naar zoekende is, en dat men ook in dwaling verkeert, indien men gelooft, dat daarbij aan iemand eenige dwang zal worden opgelegd; dat de voordragt zal gegrond zijn op het beginsel van vrijheid, en dat hij de gewetensvrijheid te zeer waardeert, om immer daarvan te willen afwijken.

Verder heeft de Minister uitgeweid over het parlementaire regt der Kamer, en is hij teruggekomen op de stemming over het vijfde hoofdstuk. Aannemende, dat de stemmen van 32 leden even zoo vele blijken van wantrouwen zijn geweest, meent Z. E., dat die van de 32 daartegen overstaande leden als zoovele blijken van vertrouwen kunnen worden aangemerkt, en dat, al ware dit voor tegenbewijs vatbaar, het toch niet wenschelijk zoude zijn, dat het werd geconstateerd, omdat het niet zoude getuigen van liefde voor onze constitutionele instellingen, waarbij men zou kunnen volstaan met dezelve als een feit aan te nemen, en niet als eene vrucht van ontwikkeling sedert eeuwen op het gebied der beschaving, en alzoo als een levensbeginsel. Naar des Ministers oordeel is het doel der constitutie conciliatie, zamenstemming tusschen vrijheid en gezag, vooral daar, waar, bij meerdere volksontwikkeling, de uitoefening van gezag moeijelijker wordt, en de behoefte aan vrijheid grooter; — en het vermijden, zoowel van dwang, ter wering van despotisme, als van dwang aan de tegenovergestelde zijde, als welke alleen tot democratie en regeringloosheid kan leiden.

De Minister heeft niet ontveinsd, dat men ten aanzien van zijn ambtgenoot dwang heeft willen bezigen. Hij heeft gemeend, dat men in dergelijke omstandigheden een uiterst middel kan aanwenden, maar dat daartoe alsnog geene noodzakelijkheid bestaat, en heeft de Vergadering ernstig verzocht, om den Minister in staat te stellen de proef te nemen, in hoeverre hij, met Gods hulp, de eensgezindheid kan herstellen en het vuur der tweedragt uitdooven.

De heeren *Thorbecke, Makkay, Schimmelpenninck, Blaupot ten Cate, van Nispen* en *Groen van Prinsterer* hebben te kennen gegeven, dat hunne stem vóór hoofdstuk V niet moest beschouwd worden als een votum van vertrouwen in den Minister, maar alleen, omdat zij geen bezwaar in het hoofdstuk zelve hadden.

De verschillende afdeelingen worden zonder discussie goedgekeurd. Bij afdeeling IX gaat de Kamer in comitè-generaal over, om eenige inlichtingen nopens de Maatschappij van Weldadigheid te vernemen. — Bij de hervatting der openbare zitting is het geheele ontwerp met algemeene (67) stemmen *aangenomen.*

De zitting is daarop verdaagd tot dingsdag den 17 Febr., tenzij er omstandigheden mogten opkomen, waardoor vroeger eene bijeenroeping noodzakelijk mogt worden.

Te Edam is algemeen sprake van eene indijking des inhams aan weerszijden der stad Hoorn, van den hoek van Enkhuizen af tot aan Edam, waardoor eenige honderde bunders land aan de zee ontwoekerd zouden worden en aan veler handen arbeid zou worden gegeven. Deze inhammen zijn voor het overige geheel buiten de vaart en zijn geheel nutteloos, zoodat die onderneming zeer wenschelijk zou zijn.

— Dezer dagen is door het Min. van Oorlog aan de chefs der korpsen van het leger hier te lande kenbaar gemaakt, dat de overgang van onder-officieren en korporaals bij het leger in Oost-Indie, welke gedurende eenigen tijd voor bedoelde militairen is gesloten geweest, weder is opengesteld, en kunnen belangstellenden daarbij alsnu weder, even als vroeger, worden toegelaten.

— De gezondheidstoestand van den heer *Simons*, Minister van Buitenl. Zaken, verbetert, hoewel langzaam, dagelijks.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

Een particuliere brief uit Turin meldt, dat de Koning, op de jagt zijnde, en zich van zijn gevolg afgedwaald vindende van zijne beurs en horologie beroofd is.

— Een ongeluk, dat ernstigere gevolgen had kunnen na zich sleepen, heeft Mw. *de Nanteuil*, zuster van Mw. *Fortoul*, getroffen. Met haar kleed naar den heerschenden smaak, van zulk een ontzaggelijken omvang, te digt bij een schoorsteen genaderd, stond zij eensklaps in vlam. Gelukkig snelde oogenblikkelijk hulp toe, welke echter niet belette, dat hare armen en borst ligte brandwonden bekwamen. Haar toestand baart overigens geene de minste ongerustheid.

— Een ontzettend voorval heeft verleden week, in een put te Etuve, bij Cransac, plaats gehad. Drie werklieden waren bezig een put te ledigen, eensklaps stortte hij in en verpletterde twee der werklieden. Men snelde toe, maar zag dadelijk, dat alle hulp onmogelijk was. Men hoorde echter een der ongelukkigen zeggen: „Mijne beide makkers zijn dood, ik heb hunne lijken naast mij. Het water stijgt, het staat mij reeds aan de knieën, het stijgt voortdurend, het is reeds ter hoogte van mijne borst, van mijne lippen, ik sterf!" Toen hoorde men niets meer. De rampzalige had zijn vreesselijken doodstrijd geëindigd.

— Het geding van den *Univers* tegen abt *Cognat* wordt voortgezet, omdat laatstgenoemde te kennen heeft gegeven, dat hij zijne brochure over den *Univers* zou doen herdrukken, met die wijzigingen, die de mededeelingen van den heer *Veuillot* zouden noodzakelijk doen blijken. De heer *Veuillot* wilde verdere discussie smoren. Had dit niet plaats, dan vond hij geene reden om het proces te staken.

ENGELAND.

In het graafschap Wicklow is een man van 113 jaren overleden, die nog kortelings op eene duidelijke wijze eene verklaring in het hof der kanselarij heeft afgelegd.

— *Tom Thumb* is in Engeland teruggekomen zonder gegroeid te zijn.

— Te Londen neemt het getal roomsche kerken in alle districten zoodanig toe, dat het aan geestelijken ontbreekt, en die van het vaste land, voornamelijk uit Italië ontboden worden. Die van Ierland schijnen niet zeer genegen tot verwisseling van woonplaats.

— In Londen heeft men in den laatsten tijd een aardig middel verzonnen om Engeland, zonder groote onkosten, te voorzien van een groot getal doodkisten. Londen krijgt een groot gedeelte zijner behoeften, zoo als het frisch gevogelte, eijeren en zoo al meer, uit Holland, Belgie en Frankrijk. Sinds maanden nu, hebben de Londensche opkoopers aan hunne handelsvrienden op het vaste land doen weten, dat zij de kisten waarin dit wordt gepakt, naar een gelijkvormig model moesten laten maken. Zij moeten zeven voet lang, eene goede el hoog, even zoo breed en uit zeven planken gemaakt zijn. Die appelen- en eijerenkisten worden dan in Londen zwart geverfd en verkocht als doodkisten, die eenige honderd pCt. goedkooper komen te staan dan die, welke door den Londenschen doodkistenmaker worden geleverd. Men berekent dat er te Londen gemiddeld twee-en-vijftig duizend lijken 's jaars worden begraven.

BELGIE.

Een droevig ongeval heeft het huisgezin van den heer *Nothomb*, minister van justitie, en ook hem zelven getroffen. Een flacon met ether, waarvan Mw. *Nothomb* gebruik maakte, ontvlamde plotseling en heeft haar ernstige brandwonden in het aangezigt veroorzaakt. Het vlammende vocht verspreidde zich tot aan het kind, en heeft den heer *Nothomb* insgelijks het aangezigt verbrand, toen hij zijne vrouw en dochtertje ter hulpe snelde.

DUITSCHLAND

Een tabaksfabrikant te Ladenburg aan den Necker heeft zijn verjaardag op eene plegtige en toepasselijke wijze gevierd, door het rooken eener cigaar van $6\frac{1}{2}$ voet lang, 6 duim dik en 15 pond zwaar. Men maakt uit de dikte de gevolgtrekking dat de achtbare fabrikant met een grooten mond begaafd was.

— Op 10 Dec. overleed, volgens den *Darlinton Stockton Times*, te Welbury in de North-Riding van het graafschap York, *Jane Garbutt*, in den ouderdom van rum 109 jaren. Zij was twee malen gehuwd geweest aan zeelieden en genoot in den laasten tijd onderstand uit de armenkas. Hoewel zeer ineengekrompen, zat zij regt op haren stoel en maakte zelden van de leuning gebruik. Hare geestvermogens waren helder en zij rookte steeds hare pijp. Op de vraag hoe lang zij zich daaraan gewend had? was het antwoord: „Bijna honderd jaren."

— Te Altorf (Uri) vervolgde een man, zonder te weten dat zijn broeder dit insgelijks deed, een dief; een van hen, eene gedaante met een stok gewapend naar zich toe ziende komen, gaf vuur en doodde — zijnen broeder!

— Den 12 dezer werd te Keulen een man gevat, die in den tijd van 14 dagen 4 malen den Keulsche-Siegener postwagen bij Deutz beroofd had. Hij wist op den wagen te komen, het leder-dek open te snijden en er uit te halen wat hem aanstond. Toen hij op den avond van den 12 dezer voor de 5de maal zijne handen onder het opengesneden dek bragt, voelde hij twee menschelijke beenen, die een gedeelte uitmaakten van een politie-commissaris, die zich onder het dek verborgen verborgen had en niet verzuimde den bezoeker te grijpen. Het is een bediende uit Deutz.

SPANJE.

In een ministerraad, door de koningin voorgezeten, is besloten om eene belasting op de levensmiddelen te leggen, als op vleesch, olie, enz. Het brood alleen is daarvan uitgesloten, uithoofde van de duurte van het koorn. Men is over het algemeen niet ingenomen met de invoering van die belasting.

RUSLAND.

Het *Journal de Constantinople* zegt, dat de troepen die Rusland aan de Araxes bijeentrekt, zoo groot in getal zijn, dat in Aderbidschan, de Perzische provincie ten zuiden van de Araxes, de prijs der granen belangrijk gestegen is. De oogst is zeer gezegend geweest, maar de granen worden voor de Russische troepen opgekocht. De Araxes is de grens tusschen Russisch Trans-Kaukazie en Perzie.

— Uit Warschau schrijft men van 12 Dec.: „Vóór 14 dagen kwamen hier 3 Franschen uit Petersburg aan, de heeren *Berthaud* en *Berger* en diens vrouw, en zouden met den trein van 4 ure naar Frankrijk terugkeeren. Hunne passen waren geviseerd en de koffers gepakt; maar mevrouw *Berger* had nog aankoopen te doen en bezocht tot dat einde de magazijnen; zij kocht hier handschoenen, daar lint, en betaalde overal met papieren geld van 25 roebels. Doch in het eerste magazijn, dat zij bezocht, had de chef, de heer *Schleuker*, bespeurd, dat het muntbiljet valsch was; hij volgde de koopster en riep de hulp der politie in. Twee uren voor hun vertrek werden de 3 reizigers gearresteerd. Men vond bij hen 40 valsche muntbiljetten, elk van 25 roebels, eene som van 3500 zilveren roebels aan *bons demi-imperiaux*, en een wisselbrief van 12 000 francs van een huis te Petersburg op een bankier te Parijs. Het onderzoek wordt nog voortgezet; maar men berekent reeds bij voorbaat, dat deze personen voor 3 millioen aan valsch papierengeld in omloop hebben gebragt. Het zijn fabrikanten van valsche asignatien, die, naar het schijnt, geene helpers hadden.

ZWITSERLAND.

De regtbank heeft uitspraak gedaan in raadkamer nopens de gevangene Neufchatellers. 66 Royalisten zijn in staat van beschuldiging gesteld. Graaf *Pourtalès Gorgier* en de advocaat *Perrot* zijn vrijgesproken. Nopens de minder schuldigen is nog niet beslist. Tegen borgtogt zijn ontslagen de heeren *Rougemont, Pourtalès-Pury, Montemolin, Sauvin, Gretillat* en *Matthey.*

— Het kan niet ontkend worden, dat de mogendheden Zwitserland niet zeer gezind zijn. Een der uitstekendste diplomaten van Europa zeide dezer dagen, bij het vernemen van den op den Koning der Beide Siciliën gepleegden aanslag: „Er bestaat een keten van revolutionnaire vulkanen, die te Palermo begint, en door Italie en Zwitserland loopende, te Londen eindigt. De gevaarlijkste dier vulkanen is in Zwitserland. Thans biedt zich eene voortreffelijke gelegenheid aan om dien uit te dooven; van die gelegenheid zal gebruik worden gemaakt."

EGYPTE.

De vestiging van een genootschap tot bevaring van de Roode zee, tusschen Suez en de voornaamste havens aan die zee, met stoomschepen, is zoo ver gevorderd, dat het slechts de toestemming van den Sultan behoeft.

— Egypte is zoo vol reizigers, dat in Kaïro bijna geen plaats in de logementen te bekomen is.

ASSEN, 24 December

Wij hebben de navolgende Telegrafische berigten ontvangen.

's Hage, 21 Dec. De Eerste Kamer heeft het wetsontwerp, waarbij de aanleg van een kunstweg langs de Wittewijk te Smilde voor eene onderneming van algemeen nut verklaard wordt, aangenomen.

Engeland en de Vereenigde Staten trachten, met behulp der kleinere Mogendheden, Zwitserland tot vrijlating der Neufchateische koningsgezinden te bewegen.

De Zwitsersche Bondsraad heeft de Kamers bijeengeroepen, om te beraadslagen over de kwestie van Neufchatel.

Amsterdam. Dingsdag, 23 Dec. Op de beurs van heden was de slotkoers der effecten als volgt:

Nederl. $2\frac{1}{2}$ pCt. $62\frac{7}{8}$ percent. Dito 4 pCt. $94\frac{1}{4}$ percent. *Rusland* bij Hope en comp. 1798 en 1815 5 pCt. $103\frac{3}{8}$ percent. *Oostenrijk* Metaliek 5 pCt. $72\frac{13}{16}$ percent.

In een artikel in de *Kamp. Ct.*, getiteld: *Alles roept om Spoorwegen* NAAR *en* DOOR *de Noordelijke Provinciën*, komt o. a. de volgende zinsnede voor: „Met genoegen vernamen wij, dat verschillende ingezetenen in de Noordoostelijke Provincien des Rijks het voornemen hebben opgevat, om zich te wenden tot Zijne Majesteit onzen geëerbiedigden Koning met de dringende bede, „„*dat het Zijner Majesteit moge behagen, om ook* NAAR *en* DOOR *de Noordoostelijke Provinciën des Rijks spoorwegen te laten aanleggen met dien spoed, op zoodanige wijze en door zoodanige middelen als Zijner Majesteits regering ten dienste staan.*""

Wij gelooven, dat het indienen van zoodanige adressen, vooral bij de onzekerheid, of de heer *Dull* het vereischte waarborgfonds reeds gestort heeft of zal kunnen storten, zeer is aan te bevelen, vooral voor de bewoners van Drenthe, welk gewest aanvankelijk van de spoorwegverbinding was uitgesloten. Wanneer men in Drenthe ten deze zwijgt, zal al ligt de gevolgtrekking daaruit worden gemaakt: er wordt daar geen belang in den spoorweg gesteld.

— Gisteren zijn alhier gevankelijk binnengebragt de personen van *Abraham Pinas Welstand, Frederik Willem Meijer* en *Jan Brander*, kolonisten te Veenhuizen, beschuldigd van brandbrieven geschreven te hebben.

— Z. M. heeft met 1 Jan. e.k. eervol ontslag verleend aan den heer *A. C. Bouwmeester*, als burgemeester van Gramsbergen, en dezen benoemd tot burgemeester van Stad Ommen en Ambt Ommen; tot burgemeester van Gramsbergen is benoemd de heer *J. H. van Barneveld.*

— Het berigt, dat twee kinderen op het eiland Schokland van honger zouden zijn gestorven, blijkt onwaar te zijn, hoewel de armoede zich reeds nijpend op het eiland doet gevoelen.

— Op het twaalftal voor de vacante predikants-plaats te Haarlem komt o. a. ook voor de heer *C. J. Brutel de la Rivière*, predikant te Meppel.

— Den 20 dezer is te Groningen bevorderd tot doctor in de geneeskunde de heer *A. J. de Groot* van Vries, na het verdedigen van eene, *tegen de tot dusver gevolgde gewoonte, geheel in 't Nederduitsch* geschreven: *Verhandeling over de Melk.*

—Met ingang van 1 Januarij 1857, is benoemd tot meter en taxateur van den turf in het derde district van Drenthe te Peize *G. C. Hulst*, thans in dezelfde betrekking te Augustinusga, en zulks ter vervanging van *S. Balkema*, benoemd als zoodanig voor het tweede district van Groningen.

* Men verneemt, dat de post van inspecteur der jagt en visscherij, die door het eervol ontslag van den heer Mr. W. *Alingh* vacant is, niet, althans vooreerst niet weder bezet zal worden. Het schijnt, dat bij het Ministerie van Justitie eene reorganistie van het toezigt op de jagt en visscherij in overweging is, en dat de Minister, in verband daarmede, besloten heeft, vooreerst daarvoor geene benoeming van nieuwe inspecteurs aan den Koning voor te dragen.

* Den 20 dezer hebben aan de gemeenteschool voor wis- en zeevaartkunde alhier examen afgelegd *Martinus Dirk Braspot*, geboortig van Meppel, en *Karst Jan Karsten* van Assen; en is hun eene acte als tweede stuurman ter koopvaardij verleend.

* **Noordwolde, 20 Dec.** In den avond van den 18 dezer is alhier de wed. van *J. de Vries* zeer plotseling overleden. Des achtermiddags had zij in het dorp nog eenige boodschappen verrigt en begaf zich 's avonds in goeden welstand met hare dochter te bed. Doch naauwelijks zijn ze te bed of de dochter merkt dat hare moeder niet wel is, staat ijlings op en ontsteekt het licht, — maar hare moeder was reeds een lijk.

* **Dwingelo, 21 Dec.** Werd er in dit blad meermalen melding gemaakt van de hooge prijzen der landerijen, ook in deze gemeente wordt het land tot buitensporig hooge prijzen verkocht. Zoo werd er dezer dagen een akker verkocht, welke in der tijd aangekocht was voor *f* 140 en nu bij inzet reeds gebragt is op *f* 260, zegge *twee honderd zestig guldens.* Algemeen vraagt men zich dan ook af, van waar de interest dezer kapitalen zal moeten komen bij de tegenwoordige betrekkelijk lage prijzen der producten. Voorwaar eene krachtige spoorslag voor de landlieden, om door betere bewerking meerdere producten van het land te trekken.

* **Ruinen, 22 Dec.** Door den kerkeraad der Hervormde gemeente alhier is eenparig besloten, tot de oprigting van een diakonie-armwerkhuis. Wij verheugen ons over dit besluit, vooral met het oog op de kinderen der bedeelde ouders, waarvan thans velen van alle opvoeding en onderwijs verstoken zijn, en eene verstandelijke en zedelijke opvoeding der jeugd, die nu mogelijk wordt, toch zeker het beste middel is, niet om de armoede tê lenigen, maar ze in het vervolg te voorkomen.

* De ziekte onder de varkens, sedert een paar maanden anders van hier geweken, heeft zich in het begin der vorige week weder geopenbaard; zoodat er dan ook onderscheidenen weder aan bezweken zijn. De ziekte bepaalt zich alleen tot de vazele- of zoogenaamde loopvarkens, terwijl de vette tot dus ver verschoond blijven. Bij een landman zijn er drie, ongeveer ter waarde van f 80-„ gestorven. Opmerkelijk is het, dat dit zoo bij uitsluiting eene Ruinerplaag mag genoemd worden, en zelfs de omliggende gehuchten verschoond blijven.

* **23 December.** Gisteren werd door de alhier gestationeerde ambtenaren eene koe aangebragt, die door hen te Ruinerwold van den landbouwer *L. S.* was benaderd. Deze had haar voor *f* 95-„ aangegeven. De ambtenaren begrepen dat dit te laag was, en deden den eigenaar den voorslag, de aangifte met f 10-„ te verhoogen, benevens aan ieder hunner f 2-„ uit te keeren. Dezen voorslag begreep de eigenaar niet te moeten aannemen, waarop de koe naar Ruinen werd gebragt en spoedig daarna voor f 120-„ werd verkocht. Een oogenblik later verkochten de nieuwe eigenaars haar aan twee, toevallig hier aanwezige ingezetenen van Kolderveen, die niet wisten dat de koe benaderd was, voor f 130-„. *L. S.*, zijne koe gevolgd zijnde, moest alzoo zien, dat een ander zijne koe beter wist te taxeren, dan hij bij de aangifte gedaan had.

* **Steenwijkerwold, 20 Dec.** Het orgel in de R.-C. kerk alhier is nu geheel afgewerkt. Ten volle getuigt het, dat deszelfs maker zijn werk grondig verstaat. In deze week reeds heeft het zich laten hooren. Wanneer het zal worden ingewijd is nog niet bekend. Denkelijk zal de eerste Kersdag daartoe bepaald worden. Ook het orgel in de Hervormde kerk alhier ondergaat eene belangrijke verbetering. Met verlangen wordt ook de tijd te gemoet gezien, dat dit weder zal kunnen worden bespeeld.

* **Vledder, 22 Dec.** Zaturdagavond jl. is het aan de policie gelukt twee schapendieven te arresteren, zijnde zwagers en wonende te Noordwolde, die zich naar hier hadden begeven, om bij den landbouwer *A. Ekkel* een schaap uit het hok te ontvreemden, waarbij het welligt niet zou gebleven zijn, wanneer niet een zoon van den bestolene de dieven had opgemerkt en zich spoedig naar huis had begeven, om aan zijne ouders te zeggen, dat hij twee personen had gezien, waarvan hij een meende te kennen, waarop men zich naar het schapenhok begaf, alwaar men bevond, dat een schaap was ontvreemd; daarop haalde men met spoed den veldwachter en men ging de dieven opsporen; doch zij waren reeds verdwenen, zoodat men de reis naar Noordwolde voorzette; hier verzocht men de policie tot assisstentie, die daaraan bereidwillig voldeed, waarop men zich naar de woning begaf van den persoon, die door het zoontje van den bestolene was aangeduid, alwaar men al aanstonds het gestolene schaap vond, hetwelk juist door de dieven was geslagt. De dieven werden daarop dadelijk door de policie van Vledder en Noordwolde gearresteerd en naar de gevangenis gebragt.

* **Smilde, 20 Dec.** Terwijl men heden op de boerderij van den heer *Eckhout* bezig was met dorschen, kwam de zoon van den schoenmaker *L. Hogewind* te struikelen, geraakte in de dorschmachine, met dat ongelukkig gevolg, dat hem het linkerbeen even boven den enkel geheel is verbrijzeld. Gelukkig dat de paarden terstond staan bleven; waren die doorgegaan, dan zou zijn geheel ligchaam verbrijzeld zijn geworden.

* **Hardenberg, 20 Dec.** Zooals wij in de vorige week in dit dagblad berigt hebben, heeft onze geliefde leeraar *L. Bosch* heden morgen zijne feestrede wegens zijne 40 jarige Evangeliediening, naar aanleiding van Ps. 71 vs. 18.

17 en 18 op eene indrukwekkende wijze uitgesproken. Eene talrijke schaar, ook uit andere gemeenten, was in het kerkgebouw opgekomen, om met den leeraar het opperwezen voor al Deszelfs weldaden en trouw, aan hem bewezen, den harteiijksten dank toe te brengen, en tevens te smeeken, dat 's Heeren zegen bij voortduring op zijne grijze haren mogt nederdalen. Om een blijk te geven van innige liefde en hoogachting heeft de kerkeraad eenen fraai bewerkten zilveren inktkoker, de kerkvoogden eene kostelijke pendule en eenige notabele ingezetenen eene sierlijke canapé aan zweerw. geschonken.

* **Coevorden, 20 Dec.** In den vroegen morgen van Donderdag zijn door de Rijksveldwachters *Scholten* van Coevorden en *Moes* van Dalen te Weijerswold vier bedelaars gevat en gevankelijk opgebragt. Wij verblijden ons zeer dit te kunnen vermelden, omdat in dat gehucht en omstreken dagelijks vele landloopers rondzwerven, die zich niet ontzien om op forschen toon de bedelarij uit te oefenen, waardoor de bewoners dikwijls bevreesd worden en hen dan ook menigmaal 's nachts opnemen; zij zijn anders beducht dat hun kwaad te wachten staat, 't welk ook eenigzints grond heeft. Door zoodanige handelwijze wordt echter de bedelarij zeer aangemoedigd. Wij moeten evenwel alle hulde aan de politie brengen, vooral sedert de eerstgenoemde Rijksveldwachter te Coevorden geplaatst is, die alle pogingen aanwendt om de bedelarij in bedoelde streken te weren.

* **Meppel, 22 Dec.** Niet alleen bij het Herv. diaconie-armbestuur alhier, maar ook bij het burgerlijk armbestuur zijn met blijdschap van eene onbekende hand 40 halve roggebrooden ontvangen, wegende ieder zes oude ponden, om die op het aanstaande kersfeest onder de armen te verdeelen. Mogt dit edele voorbeeld door meer dergelijke goedgunstige gevers of geefsters gevolgd worden, dan zullen de armen gewis een blijd kersfeest te gemoet gaan, die zoo bij deze gelegenheid als op den nieuwjaarsdag eene dubbele bedeeling zullen erlangen, tot welk einde gisteren reeds bij elke godsdienstoefening eene buitengewone collecte is gehouden; deze heeft de aanzienlijke som van f 125″- opgebragt. Men beoogt hiermede, om zoodoende het lastige en onaangename, dat men gewoonlijk anders op die dagen van de behoeftige lieden heeft, geheel te keeren. Meer bedeelden en en armen kunnen er dus op deze wijze voordeel van hebben.

* **23 Dec.** Door de aftredende regentessen van het diaconie-armhuis, mej. *Keus* en *Schummelketel*, zijn vrijdag avond al de bedeelden in dat gesticht onthaald op koffij en koek. 't Was een lust de vergenoegdheid over dat blijk van belangstelling in het lot der armen, te zien en te hooren van deze zoo schaars met aardsche goederen bedeelden.

RAADSVERGADERINGEN.

Assen, 23 Dec. Tegenwoordig alle leden. 1o. Er wordt besloten een regtsgeleerd advies in te winnen, om eene procedure te voeren tegen de gemeente Odoorn, omtrent het onderstandsgeld, voor *Fennegien Albers* uitgeschoten; — 2o. Eene grafruimte wordt afgestaan aan den ingezetene *H. Remmelts*; — 3o. Wordt voor kennisgeving aangenomen de missive van den Commissaris des Konings, houdende informatie, dat de nieuw benoemde heer Burgemeester op 31 Dec. zal beëedigd worden; — 4o. Het maximum der bedeeling voor 1857 wordt vastgesteld; — 5o. Eene missive van curatoren van 't gymnasium wordt aan de vroegere commissie voor dat onderwerp gezonden; — 6o. Een voorstel over den vrijdom van belastingen op chemicaliën wordt, op voorstel van 't raadslid *Oldenhuis Gratama*, ter visie gelegd, even als 7o., het verslag over de rekening over 1855, en als 8o., de voorwaarden van aanbesteding der wegen; — 9o. Ter vervanging van den Secretaris *Kijmmell*, gedurende eene korte afwezigheid van denzelven wordt de heer *Pape* als Secretaris benoemd; — 1o. De voorwaarden van 't schoonhouden der straten voor 1857 worden vastgesteld; — 11o. De commissie tot het onderzoek van 't punt of niet de subsidie voor de Noord-Willemsvaart gegeven is voor de rigting bij *Haak*, brengt rapport uit: dat uitgebreide rapport houdt ten slotte, „dat het ontwijfelbaar zeker en aan geen tegenspraak onderworpen is, dat de subsidie is gegeven voor de lijn bij *Haak*; dat rapport en nog twee adressen van ingezetenen, om de Noord-Wilemsvaart *door* Assen te brengen, worden ter visie gelegd, bij welke gelegenheid het raadslid *Bertling* zegt, dat het van belang is dat alle ingezetenen, die vóór de rigting zijn bij 't huis van den heer *G. L. W. Vos*, zich ten spoedigste aan den Raad per request daaromtrent verklaren, opdat de Raad wete, hoe vele voorstanders er voor die rigting zijn, met welk gevoelen de heer *Homan* zich vereenigt, die er den wensch bijvoegt, dat de Burgemeester met dat doel de vergadering, waarin de rigting van de Noord-Willemsvaart behandeld wordt, tijdig bekend make, opdat de ingezetenen zich kunnen verklaren.

INGEZONDEN STUKKEN.

Aan
den Heere Redacteur der Provinciale Drentsche en Asser Courant.

Mijnheer!

Met bevreemding lazen de kolonisten der Maatschappij van Weldadigheid en wel speciaal die uit de *Ommerschans*, een schrijven aan de Redactie der *Provinciale Drentsche en Asser Courant*, in het n.o. van 3 Dec. jl., bevattende eenige wenken, aangaande het beheer en bestuur der kolonien, en eene niet zeer gunstige beoordeeling van het bestuur en van de kolonisten.

Het is in antwoord daarop, dat de ondergeteekende zich heeft ter neder gezet, ten einde veel van den ongunstigen indruk, die dat stuk bij het daaromtrent onkundige publiek mogt gemaakt hebben, weg te nemen.

In het algemeen is het te bejammeren, dat soms zelfs kundige en weldenkende personen, welke de Kolonien komen bezoeken of bezigtigen, zich enkel houden aan de gezegdens en opgaven der *geleiders*, en nimmer verstandige, regtschapene, oude kolonisten afzonderlijk spreken, of, laat mij liever zeggen, mogen spreken, zoodat zij met eene verkeerde onderrigting huiswaarts keerende, stukken in de openbare nieuwsbladen plaatsen, die voor het grootste gedeelte onwaarheden bevatten, en zelfs niet vrij zijn van schimp, smaad en hoon, vooral wanneer het er op aankomt, den armen, diep ongelukkigen kolonist te beoordeelen.

Van uit de hoogte nederziende, beoordeelt men een kolonist niet naar waarde, doch wel wanneer men uit de laagte naar de hoogte, naar het bestuur, opwaarts ziet.

De ondergeteekende zal nu eens van uit de laagte eene beschrijving van de kleeding, voeding en werkzaamheden, alsmede van de verdiensten der kolonisten ter nederstellen, om, zoo het mogelijk is, den inzender van boven bedoeld stuk eenigzints te regt te wijzen.

Een man, die aankomt, wordt gekleed met een van sajet gebreide pet, een buis, twee broeken, twee hemden, een doek, alles van katoenen stof geweven, twee paar kousen, even als de pet van sajet, en een paar klompen; nu moet die man op het veld arbeiden, met dat buis over zijn hemd en een broek aan, in dit jaargetijde; is nu de man in staat de koude te verduren? zeker neen! en beter ja veel beter is de kleeding van een gevangene, die niets van de buitenlucht te verduren heeft, en de schrijver van meer bedoeld stuk zegt: de kleeding is goed. Men oordeele!

Aangaande de voeding zegt die zelfde schrijver: deze is, wat quantiteit en qualiteit aangaat, goed en genoeg; doch ik zeg, dat dit eene groote onwaarheid is, als men namelijk door een onpartijdigen scheikundige de 5 oncen aardappelbrood laat onderzoeken, dan geloof ik, dat daarin geen voedsel voor 6 uren in stede van voor 24 uren gevonden zal worden, zoo ook het middageten is zoo schraal van substantie, dat het, koud geworden zijnde, uit elkander valt als zemelen; (hetzelve bestaat gewoonlijk uit aardappelen met knollen of wortelen, uit erwten met gort, of enkelde gort, maar ook uit *zes maatjes paardeboonen*, welke laatste men van naam moest veranderen, omdat dezelve niet voor paarden, maar voor den mensch bestemd worden), hoe kan zulks ook wel anders? gesteld er wordt een ketel gekookt voor 100 man, dan komt er 3 Ned. pd. vleesch in, maar wel voor de helft beenderen; nu krijgt men hier nooit wat warm drinken, dit wordt niet verstrekt, is dan het brood en eten der gevangenen niet beter dan het onze? ik zeg ja, en zelfs veel beter; nu behoeft een kolonist juist geen crimineel vonnis ondergaan te hebben, om zulks te weten, want alvorens de man hier komt, moet hij, naarmate van den afstand, meerdere of mindere gevangenissen passeren, waar hij dit alles bij ervaring eert.

Wat nu de verdiensten betreft, die zijn zeer verschillend, naarmate de man kunde en krachten bezit; er zijn sommigen, die zoo op het veld als op de fabriek per week verdienen f 3,00, maar de meesten verdienen veel minder, vooral op de fabriek, daar zijn er genoeg, die slechts 30 a 60 ct per week verdienen, wel te verstaan op papier en niet in de hand. Neem nu eens aan, dat een man, die op het veld arbeidt, f 3,00 per week verdient, daarvan krijgt hij in handen 28 ct. en 3 ct. wordt hem te goed geschreven op oververdiensten, uit te betalen bij zijn ontslag; wat nu moet de man met die 28 ct beginnen? de 5 onc. aardappelbrood kost 5 ct. en de lucht verwekt grage magen, dus kan hij zich dit dagelijks niet verschaffen, terwijl de meesten beminnaren zijn van tabak, die de slechte pruimtabak hier 7 ct. het onc. kost; nu, om het niet al te grof te maken, met de verteering, mag hij eens op den dag toch wel wat warm drinken hebben, dit nu kost het keteltje zoogenaamde koffij *een cent*, kan hij dat alles van die centen bestrijden? ik zeg *neen*, maar ik laat ook elk regt geaard mensch hierover oordeelen.

Dit nu is de akelige toestand der arme kolonisten, die men bedelaars blijft noemen in de kolonien *Ommerschans* en *Veenhuizen*.

In dien beklagenswaardigen toestand gaan de kolonisten de kolonien uit en in, van gevangenis tot gevangenis; zij maken daar eene vergelijking, tusschen het leven aldaar en dat in de kolonien en vinden hunne positie in de gevangenis oneindig veel beter dan in de kolonien; zij komen zoo van lieverlede (het is te betreuren dat men het zeggen moet) op de gedachte van zoodanig misdrijf te plegen, als geschikt is, om een langdurig verblijf in die gevangenissen te vinden.

Men deinst terug van de denbeelden dier ongelukkigen, men tracht hen er van terug te brengen, maar te vergeefs, zij houden staande, het is voor ons in de gevangenis beter.

Wanneer men dit nagaat, dan zijn hunne plannen met het schrijven van brandbrieven (ik moet het zeggen) niet zoo misdadig, zij schrijven een brandbrief, dit misdrijf is hoogst genomen eene *Escroquerie* of *afzetterij met bedreiging tot brandstichting*, die zij de courage niet hebben te volvoeren, omdat zij daartoe te zeer uitgehongerd en uitgemergeld zijn, zij zien de schande en de infamie, die daardoor op hen zelve, hunne familie en andere relatien komt te kleven, voorbij uit pure *honger* en *dorst*.

En op zulke menschen wil de inzender van bovengemeld stuk, als de ergste criminalist van het land, eene nog grootere straf toepassen, en zou hun mogelijk nog wel *geesselslagen* willen gegeven hebben.

De inzender aait in zijn stuk plotseling daarop het gros der kolonisten, om hen daarna des te beter te knijpen. Hij zegt, het is te betreuren, dat er de fatsoenlijke kolonisten moeten verkeeren; dit is de aai, doch nu volgt de kneep, en die wil hij eigenlijk op al de kolonisten toegepast hebben. Hij zegt daar onder, de liederlijke en luije vagebonden worden gevoed met goed en genoeg voedsel.

Ieder weldenkend mensch moet zoodanige bezigtigers der kolonien met verachting aanzien, en zoodanige schrijvers in openbare bladen voor nietswaardigen beschouwen.

Wij raden den schrijver van dat stuk aan, wat menschelijker te worden, en den geleerden Italiaanschen schrijver *Beccaria*, over de *misdrijven* en *straffen* of den Duitschen schrijver *von Eckartshausen*, vooral in zijne *redevoering over den armen man* te lezen, want de geaardheid van ons Nederlanders gedoogt niet, een criminalist te zijn.

Wij kolonisten denken over zulke personen, als die brandbriefschrijvers zijn, gunstiger, volgens den Latijnschen schrijver *Juvenalis*: *Nemo repente fuit pessimus* (Niemand is plotseling een allerslechtst mensch geworden.)

Ik twijfel niet, of UEd. zal wel aan een wensch van dien schrijver willen voldoen, om dit in UEd. geëerd dagblad op te nemen, daar hij op het slot zegt: er verheft zich nog geen stem op dit en ander schrijven.

Ook zal UEd. mij ondergeteekende dankbaar verpligten, het een plaatsje te willen inruimen.

UEd. verzoekende, om zoo er soms spel- of zinstorende fouten in mogen zijn, die te willen verbeteren, daar het mijne betrekking niet is voor dagbladen te schrijven.

Wel Edele Heer,
UWEd. Dw. Dienaar,
B. IJ.
J. F. VAN HALL.

Ommerschans den 21 December 1856.

X vraagt of van wege het bestuur der gemeente Assen ook maatregelen kunnen worden genomen, om de bijeengebragte hoopen modder op de publieke straat voor het vallen van den avond op te ruimen, of daarbij eene lichtgevende lantaarn te doen stellen.

Policie.

Mijnheer de Redacteur!

Op een miserabel gebrek in onze stad wensch ik de aandacht der Regering te vestigen, door middel van UEds veelgelezen blad.

Het is bekend, dat het vegen der straten is aanbesteed.

Na den afloop der markt alhier wordt daarmede aangevangen, en in den regel is men des vrijdags zoo ver geavanceerd, dat het straatvuil op hoopen ligt. Maar die hoopen blijven liggen, en bij de Egyptische duisternis op de marktplaats, in de Kruisstraat en in de Jordaan, is het in de afgeloopen week gebeurd, dat twee menschen over dat straatvuil zijn gevallen. Dat men zich hieraan ergert, zal wel geen bewijs behoeven, te meer nog, daar de ingezetenen, die aan de *Heerenwal*, aan de vaart, mest moeten laden of lossen, en die ze niet spoedig genoeg opruimen, door eenen diender daartoe worden gelast.

Mogt men toch de gewoonte willen behouden het straatvuil op straat te laten liggen tot dat het geheel verbroeid is, dan zoude men de stedelijke policie willen uitnoodigen, bij *iederen* hoop vuil een brandende lantaarn te plaatsen, waarmede dubbel nut zou worden gesticht, te weten: dat men voor vallen was behoed en met een eene behoorlijke verlichting had bekomen.

Assen, 22 December 1856. *Een Ingezeten.*

De dag van heden was voor ons eene aandoenlijke dag. Onze beminde leeraar, ds. A. *K. Brouwer Huizinga*, van hier naar Langezwaag beroepen, nam van ons afscheid met de woorden van Paulus, Filipp. 1 vs. 27. Met leedwezen zien wij hem vertrekken, hoewel zijne keuze billijkende. Mogen zijne laatste wenschen en beden voor ons worden vervuld, en hij zijne nieuwe gemeente tot een zegen worden, gelijk hij ons in zoo vele opzigten is geweest.

Haule, den 21 Dec. 1856. P. H. WIJNTJES.

Aan de Redactie van de Provinciale Drentsche en Asser Courant.

Naar men van goederhand verneemt, nemen de bewoners van het gehucht Weijerswold in overweging, om de hun bij hoofdelijken omslag opgelegde gemeentelasten niet te betalen, alvorens er aan het door hen zoo dikwijls herhaald verzoek om een' geschikten weg wordt voldaan.

In hoeverre zoodanig voornemen op de wet gegrond en vol te houden is, weten wij niet; dat die ingezetenen echter de billijkheid aan hunne zijde hebben, zal wel niemand betwijfelen, wanneer men in aanmerking neemt, dat zij tot het onderhoud der straten en wegen in de gemeente moeten bijdragen, en zelve geen weg bezitten, waarmede zij in de kom der gemeente kunnen komen, en echter is dit toch de plaats waar zij hunne lasten moeten betalen en verdere burgerpligten verrigten, als mede het kerkgaan. Het zoogenaamd kerkpad, hetwelk hier bestaat, is eigenlijk niets anders dan eene massa modder en water, waar men met gewone laarzen niet droog door kan komen, en hetwelk een kundigen nog dikwijls op een' dwaalweg of in den sloot brengt, zoo als onlangs met H. D. gebeurd is. En geen wonder, men moet in een uur gaans alle rigtingen aandoen.

De ingezetenen van Weijerswold hebben zich over deze zaak onderscheidene malen tot ons gemeentebestuur gewend, en wat is het gevolg geweest? niets is tot stand gekomen, hun verzoek werd door het Gemeentebestuur van den eenen dag tot den anderen op de lange baan geschoven. Men wil wachten tot het Moer verdeeld wordt, doch aan de medegeregtigde ingezetenen is van het voornemen daartoe nog niets bekend.

Wij hopen zeer, dat er eens handen aan het werk worden geslagen.

Coevorden den 8 December 1856. X.

Wegens volslagen plaatsgebrek is dit stuk niet eerder kunnen opgenomen worden. Red.

Aan
de Redactie de Drentsche Courant.

Wij vernemen tot ons genoegen, dat de alhier gevestigde Rederijkerskamer „*van der Hoeven*" voornemens is om op dingsdag den 30 Dec. aanstaande eene openlijke vergadering met dames te houden, terwijl eenige belangstellenden, zoo van hier als elders zullen worden uitgenoodigd, om die vergadering bij te wonen.

Naar wij vernemen, zullen alsdan onder anderen worden voorgedragen „*Graaf Struensée*" en „*Handel en Kunst*," de eerste eene dramatische schets van *Schimmell*, de andere van *Greb*.

Wij twijfelen niet, of den liefhebbers van declamatie staat alsdan een wezentlijk genotvolle avond te wachten, daar velen zich nog met genoegen den avond van den vorigen winter zullen herinneren, toen door diezelfde Rederijkerskamer werd voorgedragen *Bogaars* dichtstuk „*Heemskerks* togt naar Gibraltar."

Terwijl het zoo eene schoone oefening voor de leden zelve is, en zij anderen trachten te amuseren, zal ook de arme daarbij niet worden vergeten, maar zal er op den avond zelven eene inzameling worden gehouden van gaven, voor hen, die niet in de gelegenheid zijn om zich genoegzaam tegen de koude van den winter te beschutten of te verwarmen.

Coevorden den 21 Dec. 1856.

Noord-Willemsvaart.

Een voorstander van iedere rigting van de Noord-Willemsvaart *door* Assen, hetzij door den Zuider- hetzij door den Noordercingel, hetzij bij *Haak*, noodigt, overeenkomstig den wenk, gister avond in de openbare raadsvergadering door het raadslid *Bertling* gegeven, iedereen, die in de rigting *buiten* Assen om bij het huis van Mr. *G. L. W. Vos* belang stelt, uit, om zich, in 't belang dier rigting, per requeste aan den raad te verklaren, opdat blijke hoeveel voorstanders er zijn voor die rigting. 24 Dec. 1856.

ADVERTENTIEN.

Buitengewone Vergadering

van 't Departement Assen der Maatschappij: *tot Nut van 't Algemeen*, op ZATURDAG den 27 December 1856.

Verkiezing van nieuwe Leden in 't Bestuur enz.

Namens het Bestuur:
A. Th. HOSTEIJN, *Secr.*

HOORNMUZIJK

op aanstaanden 2de Kersdag, in de Zaal van **LUBBI** te **Borger**.

J. SIJKENS,

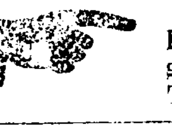

Onderwijzer te Gasselter Nieuwveen, verlangt tegen 1 Januarij e.k. **een' ONDERMEESTER van eenigen rang.** Er is veel tijd en gelegenheid tot verdere bekwaming. Brieven franco.

De Onderwijzer *A. FEIS*, te Hoogeveen, verlangt tegen 1 Maart, of eenigen tijd later, **een' ONDERMEESTER van eenigen rang.**

Bij WILLINGE GRATAMA te Assen is van de pers gekomen:

1o. ***DRENTSCHE***

SCHRIJF-ALMANAK

voor het jaar 1857.

In linnen *f* ″—60. In leder *f* ″—75.

Deze Almanak is bijzonder geriefelijk voor allen, die aanteekeningen moeten houden; bovendien bevat dezelve eene naauwkeurige vermelding der jaarmarkten, middelen van vervoer etc.

2o. **DE**

LANDBOUW-ALMANAK

voor de Provincie Drenthe, voor het jaar 1857,
uitgegeven van wege het Genootschap ter bevordering van den Landbouw in Drenthe.

Prijs *f* ″—30.

Bij dezen Almanak zijn dit jaar eenige bladen wit papier ingebonden, om daarop aanteekeningen te maken, terwijl daarbij tevens een potlood wordt verstrekt.

3o. *Met succes wordt gedebiteerd en is alom verkrijgbaar:*

J. S. MAGNIN,

LOSSE BLADEN UIT DRENTHE'S GESCHIEDENIS,

Prijs bij inteekening *f* 1—25.
Buiten inteekening - 1—50.

Die iets te vorderen

heeft van, of verschuldigd is aan, of schriftelijke bescheiden onder zich heeft, rakende de **NALATENSCHAP** van wijlen ***JAN LIBBES DIJKSTRA***, in leven Veenbaas te Haulerwijk, (den 22 November 1856 overleden), wordt verzocht, vóór den 1 Januarij 1857 en ten Kantore van den Notaris TADEMA te Oosterwolde, daarvan behoorlijke OPGAVE te doen.

WEEKMARKT TE NOORDWOLDE.

Om het **invallende kersfeest** en den aanstaanden **nieuwjaarsdag**, zullen de beide eerstvolgende **MARKTDAGEN** alhier, **een' dag worden vervroegd**, en dus gehouden worden op ***WOENSDAGEN den 24 en den 31sten December e.k.***

KROMME WIJK.

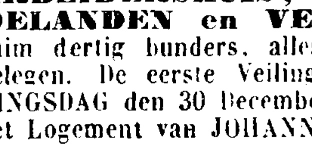

De Erven MARGIEN REINDERS DE JONG zijn voornemens publiek te Koop aan te bieden: Eene vruchtbare **BOERENPLAATS**, gelegen aan de Kromme wijk te Hijker Smilde, bestaande in **BOERENHUIS en HOF, ARBEIDERSHUIS, BOUW-, HOOI- en WEIDELANDEN en VELDGROND**, te zamen groot ruim dertig bunders, alles aan hoofdwijk en dwarswijken gelegen. De eerste Veiling zal geschieden in perceelen op DINGSDAG den 30 December 1856, des avonds te 6 ure, in het Logement van JOHANNES WIND te Smilde.

Notaris: H. H. VAN LIER.

PUBLIEKE VEILING op ZATURDAG den 3 Januarij 1857, des avonds te 7 ure, in het Logement van W. F. OTTENS te Assen:

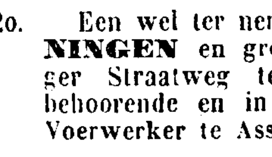

1o. Van een wel ter nering staand **WINKELHUIS, SCHUUR en ERF**, staande vooraan in de Kruisstraat te Assen, behoorende aan en in gebruik bij de Weduwe H. NOORMAN en Kinderen te Assen.

2o. Een wel ter nering staand **HUIS** met twee **WONINGEN** en groote **SCHUUR**, aan den Groninger Straatweg te Assen, en achtergelegen HOF, behoorende en in gebruik bij HENDRIK SMEENGE, Voerwerker te Assen.

Notaris: H. H. VAN LIER.

HOOGERSMILDE.-DIEVERVELD.

Door het Ministerie van den ondergeteekenden Notaris te Assen, zal, op VRIJDAG den 9den Januarij 1857, des voordemiddags te 10 uur te Smilde, bij AALTJE LUXWOLDA, in de Nieuwe Veenhoop, publiek TE KOOP worden gepresenteerd:

Eene ***BOERENPLAATS***, bestaande uit ruime **BOEREN-BEHUIZINGE**, welke gevoegelijk tot HEEREN HUIS voor Zomer- en Winterverblijf kan worden ingerigt, met annexe zeer groote **SCHUUR**, benevens 20 Bunders **BOUW-, WEIDE-, HOOILAND**, en nog ruim 20 bunders **VELDGROND**, staande en gelegen aan de Hoofdvaart en Straatweg te Hoogersmilde, en zich achteruit strekkende tot de gemeente Diever; voorts daaraan belendende en achtergelegene omtrent 300 bunders **VELDGROND**, zijnde het zoogenaamde ***HOOGER-SMILDER-DIEVERVELD***, gelegen in de gemeente Diever, alles Provincie Drenthe; — om te worden geveild in perceelen en massa's; het BOERENHUIS te aanvaarden op Mei 1857, de GRONDEN dadelijk na den toeslag.

Ter inzage van gadingmakenden zijn KAARTEN nedergelegd te Hoogersmilde in het te verkoopen BOERENHUIS, te Smilde in de NIEUWE VEENHOOP, te Assen bij ROELOF KUIPERS en bij den Notaris, bij wien nadere informatiën zijn te bekomen.

Assen den 11 December 1856.

Notaris: H. H. VAN LIER.

Ten overstaan van Mr. A. HOMAN, Notaris te Vries, zal op DONDERDAG den 8 Januarij 1857, des avonds te zeven uren, ten huize van den heer W. SOMER te Assen, worden geveild:

1o. Een **HUIS, ERF** en **BOUWLAND**, gelegen te Anen aan den Veeneweg, sectie H nos. 487 en 488, groot 68 roeden, 50 ellen, in gebruik bij CORNELIS HOFMAN.

2o. Een **HUIS, ERF en TUIN**, sectie *A* nos. 1786 en 1787, groot 5 roeden 80 ellen, gelegen aan de ontworpene Kanaallijn op Groningen aan den Veeneweg, in gebruik bij THOMAS DOEK.

Ten overstaan van den ondergeteekenden Notaris, zullen op DONDERDAG den 8 Januarij 1857, des avonds te zes uur, te Assen, ten huize van den Logementhouder W. SOMER, publiek worden verkocht:

Onderscheidene perceelen **BOVENVEEN en ONDERGROND,** gelegen te Zeijerveen, gemeente Vries, kadastraal in sectie M. Nos. 35, 36, 37 en 38, onmiddelijk aan de te Zeijerveen bestaande turfgraverij, zijnde deze perceelen groot, ruim **zeven bunders** en toebehoorende aan ALBERT DEUTING te Zeijen, (bij wien mede aanwijzing is te bekomen) en Cons.

Vries den 22 Dec. 1856.

A. HOMAN.

De Notaris Mr. S. J. OOSTING te Emmen, zal ten verzoeke van de Erven wijlen GEESSIEN OOSTING, op Zaturdag den 3 Januarij 1857, des morgens te tien uren, ten huize van WILLEM KREMERS te Exloo, publiek verkoopen:

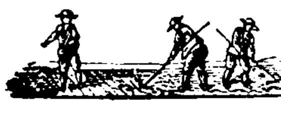

Eenige perceeelen **BOUWLAND, HOOILAND, en WEIDELAND,** benevens ongeveer 5 bunders **VEEN en ONDERGROND** in de dwarsplaats No. 63, en een aandeel in de onverscheidene Kijl, alles gelegen onder Exloo, gemeente Odoorn.

Mr. S. J. OOSTING,
Not.

Ten overstaan van Mr. S. J. OOSTING, Notaris te Emmen, zullen in de maand Januarij 1857, op nader te bepalen dag en plaats, publiek te *ODOORN* worden Verkocht:

1o. Twee **VEENPLAATSEN** met de **ONDERGRONDEN**, ieder groot ruim dertien Bunders, gelegen te Odoorn in de nabijheid van het Oranje-Kanaal, en toebehoorende aan den heer J. KLIJN c.s.

2o. Onderscheidene perceelen **HEIDEVELD**, gelegen om en nabij Noordsleen, gelijk mede eenige stukken **WEIDELAND** en **BROEKGROND**, en eindelijk eenige **AANDEELEN** in het zoogenaamde ***ZAND***, en in de overige tot ***HUIS PLAATSEN*** geschikte ***GRONDEN***, binnen Noordsleen gelegen: tot de aldaar nog bestaande Markte behoorende, voor zooverre die nog is onverdeeld en ongescheiden, toebehoorende aan den heer Mr H. VOS c.s.

Emmen den 22 December 1856.

Mr. S. J. OOSTING.

Op MAANDAG den 29 December 1856, 's voordemiddags precies te 11 uur, ten huize van EGBERT WERING te Nietap, gemeente Roden,

BIJ PALMSLAG TE VERKOOPEN:

De **winstgevende STEEN-** en **PAN-FABRIEK** te TER HEIL, met alle daarbij behoorende **GEBOUWEN** en **gereedschappen**, bij inzate slechts gebragt op:

a. De **FABRIJK** met daarbij behoorende **5 SCHUREN, OVENS, KNECHTSWONINGEN** en beste tot de Fabrijk en ook tot Bouwland zeer geschikte **GROND**, ter grootte van ruim 10 bunders, op . . . . ƒ 3551.00.

b. Een zeer geschikt gelegen stuk **GROND** aan de Toutenburgschelaan, **BOUW-** en **WEILAND**, groot 3.41.20 El. op . . . . ƒ 881 50.

c. Een stuk uitmuntend best **BOUWLAND,** groot 1.52,50 El, op . . . . ƒ 774 50

d. Een nieuw goed gebouwd, zeer geschikt **HUIS** en daarbij gelegen best **LAND**, tegenover en voor den weg van de Leek naar Roden, groot 6,61 00 E. op . . . . ƒ 1802 50.

Notaris Mr. C. E. KNIPHORST.

INMIDDELS NOG UIT DE HAND TE KOOP.

Mr. N. W. SCHRöEDER HOFSTEDE, Notaris te Norg, is voornemens, ten verzoeke van ROELF DEODATUS te Roden, en medeeigenaren, op Donderdag den 8 Januarij 1856, des morgens om 10½ uur te beginnen, bij het **HOUT**, PUBLIEK TE VERKOOPEN:

Plus minus **100 zware EIKENBOOMEN**, geschikt voor SCHEEPSBOUWMEESTERS, STELMAKERS, enz., waaronder eene MOLENAS, **op stam staande** in Steenbergen, Gemeente Roden.

Mr. N. W. SCHRöEDER HOFSTEDE.

HOUTVERKOOPING.

Mr. H. P. WICHERS, Notaris te Leek gedenkt, ten verzoeke van de Weduwe JAN SIKKENS RADEMAKER, Landbouwersche te Rhoden, op MAANDAG den 5den Januarij 1857, des voormiddags te 10 uur, op hare Boerenplaats te Niebert, bewoond door LUINK EVERTS, publiek op Boelgoeds-conditien, te Verkoopen:

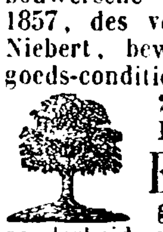

200 ZWARE en KORRELIGE aldaar op Wortel staande

EIKEN STAMBOOMEN,

geschikt voor STELMAKERS en inzonderheid voor den SCHEEPSBOUW, wegens veelvuldig KROMHOUT.

HOUTVERKOOPING.

Mr. H. P. WICHERS, Notaris te Leek, gedenkt, ten verzoeke van den Heer Burgemeester A. S. LEURINGH, te Leek, op WOENSDAG den 7den Jannarij 1857, des voormiddags te 10 uur, op de HAVEZATHE *TER HEIJL*, op Boelgoeds-conditien Verkoopen:

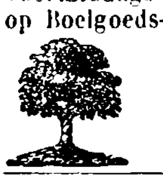

I. **200 zware EIKEN STAMBOOMEN;** — en

II. **500 lange en zware DENNEN,** tot allerlei gebruik geschikt.

De Notaris G. FREISLICH, zal ten huize van Jufvrouwen SOMER te Zwartsluis, op DINGSDAG den 30 December 1856, des morgens te elf ure doen INZETTEN en 14 dagen later terzelfder uur en plaats VERKOOPEN:

Een voor weinige jaren **gebouwd** en **goed onderhouden**

OVERDEKTE PRAAM,

genaamd ***de vrouw JANSJE,*** groot 57 ton met completen **inventaris,** zoo als die door KOOB SCHURINK bevaren en thans aan den wal te Zwartsluis liggende is. Nadere inlichtingen zijn te bekomen ten kantore van genoemden Notaris.

De Wed. en Erven van wijlen JOHs. TEN OEVER te Hoogeveen zijn voornemens, ten overstaan van de Notarissen Mrs. J. L. TONCKENS en H. J. CARSTEN, beide te Hoogeveen, op MAANDAG den 29sten December 1856, 's avonds 7 uur, ten Huize van de Wed. LUINGE te Hoogeveen, publiek bij

palmslag te verkoopen:

1o. Eene voor twee jaren nieuw gebouwde **HEEREN BEHUIZINGE**, voorzien van alle GEMAKKEN, ruime SCHUUR en daarachter gelegen groote TUIN, alles staande en gelegen aan de vaart te Hoogeveen.

2o. Twee **BEHUIZINGEN**, staande en gelegen in de kom der gemeente te Hoogeveen, geschikt voor allerlei neringen en bedrijven.

J. L. TONCKENS.

De Notaris Mr. J. L. TONCKENS te Hoogeveen, zal ten verzoeke van ALBERT SMIT te Ruinen, op WOENSDAG den 7den Januarij 1857, 's morgens 10 uur, ten huize van J. ZANTING, kastelein te Ruinen,

publiek bij inzate veilen:

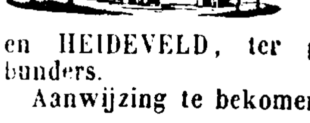

Eene **BOERENPLAATS**, staande en gelegen in het Regien te Ruinen, en bestaande uit HUIS en ERF en daarbij gelegen GROENLAND, BOUWLAND, BOSCHGROND en HEIDEVELD, ter gezamentlijke grootte van p. m. 18 bunders.

Aanwijzing te bekomen bij PIETER GORT te Ruinen.

J. L. TONCKENS.

AANBESTEDING
VAN
GRAAFWERKEN.

Het BESTUUR van de **NOORD-WILLEMS-KANAAL-MAATSCHAPPIJ** maakt aan belanghebbenden bekend, dat onder de vereischte goedkeuring in den loop van de maand Januarij 1857, in het openbaar, op nader te bepalen plaats, dag en uur, zal worden Aanbesteed:

Het GRAVEN van een gedeelte van bedoeld KANAAL, en wel van nabij den weg van *TYNAARLOO* naar *IDE*, Zuidwaarts tot nabij den Weg van *TAARLOO* naar *VRIES*, uitmakende eene lengte van ruim 6.200 Ellen, en zulks in vier perceelen.

Informatien zijn te bekomen bij den Heer WITSEN ELIAS, Ingenieur der Maatschappij te Groningen.

Groningen den 22 December 1856

Het Bestuur voornoemd:
J. W. C. VAN ITTERSUM,
Voorzitter.
C. G. SCHILTHUIS, J.z.,
Secretaris.

Een Philanthroop, Rijks Ambtenaar in de Provincie Utrecht, die zeer gunstig over de Revalenta denkt, berigt ons, dat hij sedert jaren met het beste succes Revalenta aan arme zieken uitgedeeld heeft en het genoegen heeft mogen smaken, het harde lot dier ongelukkigen veel te verbeteren.

VERKOOPHUIS.

Van een der respectabelste ingezetenen onzer stad hebben wij een uitstekend gunstig berigt over de Revalenta ontvangen.

De Echtgenoote van dezen Heer, die sedert geruimen tijd aan eene ziekte sukkelde, die men niet kende, was zoo vervallen en zwak, dat ze opgeven werd en men haar spoedig overlijden voorzag. Men hield op met medicineren, nam de toevlugt tot DU BARRY'S Revalenta en de uitkomsten waren zoo gunstig, dat zij reeds in de eerste dagen gegronde hoop op herstel gaven; de zieke werd dagelijks rustiger en gevoelde zich hoe langer hoe beter, zij won in sterkte en is God dank nu geheel gezond en opgeruimd.

Dezelfde heer verhaalt ons ook, dat een kind in zijne familie de gezondheid, naast God, aan de Revalenta te danken heeft. Wij hebben vergunning den aanvrager met naam en adres van onzen berigtgever bekend te maken, die gaarne verdere bijzonderheden mededeelen wil.

Rotterdam, 12 Januarij 1856.

J. A. KLINGER EN Co.

Het kindje van ANDRIES DOMBURG, landbouwer te Sloten, aan de Haarlemmermeer, heeft erg aan de Engelsche ziekte geleden en is zonder vrucht twee jaren onder geneeskundige behandeling geweest; het kwam niets vooruit. Door veelvuldig aanraden heeft de moeder het **REVALENTA** laten eten en het is daardoor veel gebeterd; het is veel vrolijker en begint al aardig te loopen. Belangstellenden kunnen zich zelve overtuigen, daar Vrouw DOMBURG gaarne nadere uitkomst geeft.

Amsterdam, 9 December 1856.

VERKOOPHUIS.

BURGERLIJKE STAND.

Hoogeveen, 14—21 Dec. Bev.: A. Luchies geb. Huissies, van z. — Overl.: A. Luchies, bijna 3 d. ml.

MARKTBERIGTEN.

GRONINGEN, 23 December.

Tarwe, Jarige	70	N.pd.	ƒ00.00
„ N. Oml.	68	„	„ 8.15
dito.	70	„	„ 9.15
„ „ Old.	66	„	„ 6.65
„ „ „	70	„	„ 8.65
Rogge, N. Inl.	60	„	„ 4.20
„ „ „	62	„	„ 5.00
„ „ „	66	„	„ 6 30
Haver. N. dikke	40	„	„ 3.05
„ „	42	„	„ 3.25
„ Voer	36	„	„ 2.50
„ „	40	„	„ 2.90
„ Zwarte	36	„	„ 2.50
„ „	38	„	„ 2.70
Garst, N. wint.	54	„	„ 4.65
„ „ „	56	„	„ 5.15
„ „ zomer	56	„	„ 4.85
„ „ knob.	60	„	„ 5.40

Boekweit, zand 60 N.pd.	ƒ 4.95
„ „ 62 „	„ 5.45
„ zwarte 60 „	„ 4 85
„ veen 62 „	„ 5,25
Paardeboonen.. ƒ	4.00 à 5.40
Groene Erwten. „	00.00 à 00.00
Graauwe „ „	00.00 à 00.00
Koolzaad . . . ƒ	12.00 à 15.00
Gort, grove . „	7.50 à 8.50
Gort, parel , „	12.00 à 12.75
Olie, raap p. vat „	48.50 à 00.00
Raapkoeken. . . .	à —.—
Lijnkoeken	—.— a —.—
Boter 1ste soort	ƒ 40.00
Boter 2de „	ƒ 38.00 a 00.00

Tarwe met weinig handel in een doen. Rogge prijshoudend. Boekweit 10 Cents lager aangeboden. W. en Zomer Garst 10 Cents hooger, Knobbe in een doen. D. Haver als voren, Voersoorten iets hooger. Boonen slap. Gort prijshoudend. Koolzaad zonder handel gebleven,

ZWOLLE, 19 Dec. Tarwe f 10,75 a f 9,50. Rogge f 7,75 a f 6,50. Boekweit f 7,60 a f 6,00. Aardappelen f 1,60 a f 1,45. Boter per Ned. ℔ f 1,10 a f 0.90; per ⅛ vat f 23,00 a f 22,50.

OLDEMARKT, 20 Dec. Boter ¼ v. ƒ 50.00 a 00.00.

HEERENVEEN, 20 Dec. Rogge ƒ 6.35 Boter p. ¼ v. ƒ 50.50.

NOORDWOLDE, 18 Dec. Rogge f 5.75 a f 7.00. — Boekweit f 6.20 a f 7.00. — Boter per N. ℔ ƒ 1.00 a ƒ 1.20.

STEENWIJK, 22 Dec. Rogge ƒ 6.00 a ƒ 6,60 — Boekweit f 6,50 a ƒ 7,30. — Boter per ⅛ ton ƒ 22.00 a ƒ 00,00.

OOSTERWOLDE, 22 Dec. Rogge f 6.00 tot f 5.50, aanvoer 00 mud. Zandboekweit f 6.50 tot f 5.40; aanvoer 00 mud. Veenboekweit f 5.70 tot f 4.30; aanvoer 00 mud.

AMSTERDAM, 22 Dec. BOTER. Zwolsche f 47 a 51. — HOOI. Kamper-Eilands f 20 a 22. TARWE flaauw met weinig handel; 126 ℔ bonte Poolsche f 410; 128 ℔ dito f 435; 127 ℔ oude dito f 475; 128 ℔ dito 470; 128 ℔ nieuwe dito f 445, 133 ℔ dito f 485; 154/2 ℔ nieuwe Bovenl. Ris f 340; 151/2 ℔ dito Geldersche f 310; 131 ℔ Rostocker f 420; 133 ℔ Kubanka f 390. — ROGGE. Inlandsche bij kleinigheden; 120 ℔ Amerikaansche f 260; 117 ℔ nieuwe Inlandsche f 205; 140/2 ℔ dito f 215; 143/2 ℔ dito f 210; 143/2 ℔ dito f 208; 148/2 ℔ dito f 228. — GARST prijshoudend, 97, 98, 101 ℔ nieuwe Friesche Winter f 162, 164, 172. — HAVER in een doen, 74, 75 ℔ Voer f 97. — BOEKWEIT lager afgegeven; 118 ℔ Gordijker f 220. KOOLZAAD dadelijk en op het Voorjaar onveranderd, op het Najaar £ ½ lager. Holsteinsch £ 69. Deensch £ 83½; op 9 v. Olie in Maart en April £ 87½; Sept. £ 78½. — LIJNZAAD in een doen; 107/8 ℔ Riga f 320. RAAPOLIE dadelijk lager afgegeven, op termijn flaauw, op 6w f 53½, 53¾; Vlieg. f 52¼; 51½. 1o. Mei f 48¾; Najaar f 45½, ¼. — LIJNOLIE hoog; op 6w. f 40¾; Vlieg. f 39½; 1o. Maart f 38¾; April f 39; Mei 39¼; Najaar f 39½. — HENNEPOLIE op 6w. f 48¼; Vlieg. f 47. — RAAPKOEKEN per 1040 stuks f 88 a 92. — LIJNKOEKEN per 104 stuks f 9 a 14½.

SCHIEDAM, 20 Dec. MOUTWIJN tot f 19½ per vat cont. begin beurs vrij wat gekocht, later weder met verkoopers. — JENEVER 100 pct. Amst. proef f 23½ a 24 per vat contant.

231ste **STAATS-LOTERIJ.** DERDE KLASSE.

1ste Lijst. No. 17328 f 25000. No. 619 f 5000. Nos. 1746 en 13969 ieder f 1500. No. 570 f 1000. Nos. 14459 en 17602 ieder f 400. No. 2208 f 200. Nos. 473, 6467, 8183, 9754, 10644, 14731, 17764 en 18873 ieder f 100.

De prijs van f 1000, op no. 570, is gevallen in de collecte van W. Somer te Assen.

PRIJSCOURANT DER EFFECTEN.

AMSTERDAM, 22 December 1856.

			GEBLEVEN.
Nederl. W. S.	2½	pct.	63 1/16
„ „	3	„	74 7/8
„ „	4	„	94 3/8
Amort. Synd.	3½	„	
Handelm.	4½	„	
O. I. Leening	4	„	
Aand. Holl. Spoorw.		„	
Aand. Rijn Sp.	4½	„	100
Haarl. Meer	5	„	
Rusl. Obl. Hope	5	„	103 1/8
Dito 1828/29	5	„	102 1/8
Dito 1831/33	5	„	92
Cert. 1840	4	„	82 5/8
Cert. Stieglitz	4	„	82 1/8
Ins. in Assign.	6	„	
Cert. van dito	6	„	

			GEBLEVEN.
Polen. Oblig.	4	pct	75 7/8
Spanje. Oblig.	1¼	„	23½
Obligatien	3	„	41¼
Binnenl.	3	„	37 3/16
Amortisable			
Bewijz. Coup			6
Oostenrijk,			
Oblig. Goud	5	„	78½
„ „	4	„	
„ Metal.	5	„	72 13/16
„ „ N.	5	„	83 1/8
„ „	2½	„	38
Belgie, Cert.	2½	„	
Rothschild	2½	„	
Portug., Oblig.	3	„	44 5/8
„	4		
Amerika Bank-Act.			

De Verteller enz.

Een koelbloedig moordenaar.

De Cambrai, departement van het Noorden, (Frankrijk) heeft zekere Longuet, zijne vrouw vermoord.

De dag vóór den moord, is hij naar Douai vertrokken, stapte daar in zijn gewoon logement af, en nadat hij zorg gedragen had, door verschillende personen gezien te worden, ging hij naar zijne kamer, de voorzorg nemende om zijne laarzen voor zijne deur te plaatsen, opdat de logementjongen die zoude kunnen poetsen.

Daarna sloop hij uit het Logement, keerde in stilte naar Cambrai terug en begaf zich heimelijk door de staldeur naar zijn huis. Daar wachtte hij eerst tot zijne vrouw insliep en dewijl in eene aangrenzende kamer zijn jongste kind in bed was, legde hij zich daarnaast neder. Toen hij geen gerucht meer hoorde en zijne vrouw gerust in slaap waande, trad hij voorzien van hamer en koord hare kamer binnen en bond hare beenen vast, om alle verzet onmogelijk te maken, met het plan haar zoodoende te verwurgen. De ongelukkige vrouw ontwaakte en door hare hevige pogingen brak het koord, waarna Longuet haar een hamerslag op het hoofd toebragt.

Doch zijn mikpunt missende, trof hij het voorhoofdbeen in plaats van de slaap van het hoofd, zoo als zijne bedoeling was.

Daarna wierp hij zich op haar; eene verschrikkelijke worsteling begon; beiden rolden op den grond, terwijl door de hevigheid van aanval en verdediging, die bij de keukendeur plaats vond, deze deur van een sprong. Longuet vatte den hamer weder op en bragt haar op nieuw verscheidene hamerslagen toe.

De vrouw, door die slagen bedwelmd, zeeg neder; hij bedekte haar met matrassen en ging daarop zitten, om haar zoodoende te smoren.

Zoo lag hij een halfuur bedaard op zijn slagtoffer.

Na verloop van dien tijd, oordeelende dat zij dood moest zijn, stond hij op, nam een marmer tafeltje en legde dit op hare voeten neder om te bespeuren of er nog beweging was.

Gerustgesteld door de onbewegelijkheid der ongelukkige, bragt hij den hamer weder naar den kelder en begon zich toen te scheren, doch bragt zich daarbij eene kleine wonde toe. Daarop begaf hij zich naar de keuken, brak eene ruit en den sluitboom van het houten blind, om te doen veronderstellen dat een dief daardoor geklommen was. Ten ruim vier ure vertrok hij weder naar Douai, alwaar hij bijna ter zelfder tijd als de diligence aankwam, ging toen naar de kerk om gezien te worden en een de profundis voor zijne door hem vermoorde vrouw te prevelen. Om zijn alibi te bewijzen, begaf hij zich naar den heer Farez, advocaat generaal te Douai, hem doek ter verkoop aanbiedende en vertrok toen weder naar Cambrai, waar hij in zijn huis komende een schrikkelijk misbaar maakte bij het zien van het lijk zijner vrouw. Doch spoedig kwam een policie-agent hem halen om hem naar den regter van Instructie te geleiden, die hem eindelijk de bekentis zijner enveldaad afperste, welke toen gevolgd werd door de nevensgaande openbaring. Voor eenige jaren geleden ging Longuet met zijn schoonvader baden; deze verdronk toen en dat moet de eerste misdaad van Longuet geweest zijn. Later stond hij voor het hof van assisen van het Noorden teregt, beschuldigd eene bij hem inwonende dienstmaagd vergiftigd te hebben. Een braaf geneesheer werd in die zaak gewikkeld, zijnde Longuet door dezen als den schuldige aangewezen. Daarvan vrij gesproken, voedde Longuet niettemin een onverzoenlijken haat tegen den geneesheer, en toen deze zekeren nacht voor eene verlossing geroepen werd, kwam op den hoek eener straat iemand op hem af, die hem verscheidene sabelhouwen toebragt en zich verwijderde, toen hij dacht hem gedood te hebben. Longuet, door den geneesheer, die herstelde en hem herkend had, aangeklaagd, werd weder vrijgesproken. Deze beide misdaden zijn thans door hem bekend.

Raadsels en Charades.

XLVIII. 'k Ben lang en glad, 'k heb buik noch . . .
Eén oog, geen hoofd, den kop gekloofd,
'k Heb vleesch noch vel, en evenwel
'k Ben hard en rond, 'k heb neus noch mond,
Ben ik een ding, dat schoon gering, zeer nuttig is;
Door mijn gemis, zou menigeen,
Die anders geen hanteering heeft en door mij leeft,
Van 't daaglijksch brood zich zien ontbloot.
't Is niet alleen bij het gemeen, dat 'k word gezien,
De rijkste liên gebruiken mij, geloof maar vrij,
Dat een vorstin mij dikwijls in haar handen vat.
Met al 't geen dat er is gezegd, denk ik met regt,
Dat ge al reeds weet, hoe dat ik heet.

XLIX. Mijn geheel bestaat uit 4 letters en is een der ligtste stoffen. Omgekeerd raakt uwe hand mij dagelijks aan en ben ik de toevlugt van sommige ongelukkigen en zonder mijn eerste letter ben ik de naam van een eiland.

OPLOSSINGEN.

No. XXXVI *Cholera.* No. XXXVII *Monikkendam.* No. XXXVIII *Worst.* No. XXXIX *Waal.* No. XL *Spanjaarden.* No. XLI *Kousenband.* No. XLII *een Stoomwerktuig.* No. XLIII *Proces.* No. XLIV *Voorraadschuur.* No. XLV *Kappellaan.* No. XLVI *Oogenbalsem.* XLVII *Borstel.*

Die van 1 Oct. tot 1 April e.k. de meeste goede oplossingen inzendt, ontvangt eene premie van ƒ 12.—, gelijk ook hij, die in dat tijdvak aan de Redactie de meeste charades doet toekomen, die opgenomen worden. N.B. *De inzendingen moeten* franco *geschieden.*

Gedrukt bij **GRATAMA** te Assen.

REDE, *door den heer Mr.* **L. Graaf van Heiden Reinestein**, *uitgesproken in de zitting van de Tweede Kamer der Staten Generaal van* 26 *Nov.* 1856 *bij gelegenheid der algemeene beraadslagingen over het IIIe hoofdst. der Staatsbegrooting voor* 1857 (*Buitenl. zaken.*)

Mijne Heeren, eenige bezwaren die ik tegen dit hoofdstuk heb in te brengen, zijn gedeeltelijk reeds den vorigen geachten spreker (v. Hoëvell) opgenomen. Ik door zal daarop straks terugkomen. Maar die geachte spreker heeft zich in het begin zijner rede beklaagd over de werkeloosheid van onze diplomatie. Ik weet niet in hoeverre ik dit kan beamen. Veel blijken van ijver heb ik tot dusverre bij onze diplomatie niet kunnen bespeuren. Maar toch moet ik aan ieder regt laten wedervaren en dan moet ik hulde doen aan den afgetreden Minister van Buitenlandsche Zaken, over de wijze waarop hij voor de handhaving van onze neutraliteit heeft weten te zorgen. In hoeverre hij daarin door de diplomatie is ter zijde gestaan, kan ik niet beoordeelen. Want de wijze waarop die zaken behandeld worden, is natuurlijk geheim gebleven. Ik spreek nu alleen van de resultaten, en dan, ik herhaal het, moet ik den afgetreden Minister hulde brengen dat hij, ondanks vele en dringende aanzoeken, tot op het gewenscht oogenblik van het sluiten van den vrede, onze neutraliteit op eene waardige wijze heeft weten te handhaven.

De vorige spreker heeft den wensch geuit, onze diplomatie langzamerhand te zien vervangen door uitbreiding van de consulaten. Ik kan niet zeggen dat ik in dit gevoelen volkomen deel. *Peccatur intra muros et extra.* Ook hier ben ik het eens, dat men ten minste de diplomatie niet moet uitbreiden, en van die uitbreiding zie ik op deze begrooting sporen, die mij leed doen. Het geldt bij zoodanige uitbreiding niet alleen de kosten voor een minister-resident alleen, maar wanneer men ergens een gezantschap vestigt, dan moet daarbij zijn een secretaris van legatie, een attaché en al wat er verder toe behoort; het geldt hier dus niet één persoon, maar de bezoldiging van verscheidene personen. Van zoodanige zucht tot uitbreiding zie ik in de eerste plaats de sporen in de vestiging van afzonderlijke gezantschappen te Rome en te Kopenhagen.

Wat betreft het gezantschap te Rome, de Regering heeft gezegd, dat vroeger door de Kamer was aangedrongen, daar een afzonderlijken gezant te hebbe[illegible] Er is in der tijd op aangedrongen, maar wanne[illegible] Toen er nog quaestie kon zijn van een conc[illegible] en de hierarchie in de Roomsche kerk hier [illegible] nog niet was geregeld; maar nu dit [illegible] plaats gehad en het eerste daardoor is [illegible] kan ik niet begrijpen, dat in den [illegible] stand der zaken onze gezant in Sard[illegible] zou zijn om de belangen, die nog [illegible] met den Pausselijken Stoel te re[illegible] wel gezegd is, maar ons vo[illegible] onze Roomsch-Katholijke l[illegible] prijs op een gezantschap [illegible] nog eene reden voor zi[illegible] gen, maar ik spree[illegible] wanneer ik de za[illegible] dan zie ik niet d[illegible] om een gezan[illegible] meening en [illegible]p te Rome met den vorigen titularis het gezan[illegible], maar na zijn overlijden heb ik tot mijn [illegible] leedwe[illegible] [illegible]gezien, dat er een nieuwe gazant is komen oprij[illegible] ...laat ...lande ...te heeft ...vallen, nu ...enwoordigen ...niet bij magte ...en overgebleven, ...en. Indien, hetgeen ...ekt niet is gebleken, ...genooten zoo bijzonder ...Rome stellen, dan zou er ...die ik gaarne wil eerbiedi- ...nder aspect op personen, en ...alleen beschouw als zoodanig, ...eenige de minste reden bestaat, ...Rome te behouden. Ik was van ...altijd in het denkbeeld verkeerd. dat

W[illegible] het gezantschap te Kopenhagen betreft, men h[illegible] daarbij gesproken van de regeling van den Sond[illegible], maar die regeling is van zeer voorbijgaanden aard, en ik zie niet in, dat die quaestie niet door onzen gezant te Stockholm kan geregeld worden, die tevens met onze belangen in Denemarken belast is. Hij kan den noodigen tijd tot behandeling van die quaestie te Kopenhagen doorbrengen en wanneer die zaak haar beslag heeft, naar zijne vorige verblijfplaats terugkeeren en beide gezantschappen te gelijk bekleeden.

Dat een gezant te Kopenhagen noodig zou zijn in verband tot de betrekkingen met den Duitschen Bond, is, geloof ik, genoegzaam in het Voorloopig Verslag wederlegd, zoodat die argumenten mij voor geene gegronde oplossing vatbaar schijnen. Onze betrekkingen met den Bond worden, even als wat Denemarken betreft, door een bepaalden gezant onderhouden, en die beide gezanten zijn genoegzaam in de gelegenheid om elkander over vraagstukken van gemeenschappelijk belang te verstaan, zonder dat wij daarvoor eenen gezant bij het hof te Kopenhagen noodig hebben. Indien er dus nog eenige reden voor het gezantschap te Rome zou bestaan in den wensch van een gedeelte onzer landgenooten, die mij niet is gebleken, dan moet ik zeggen, dat er althans naar mijn inzien geene reden is, om het Noordsche gezantschap te splitsen. Wil men den gezant Kopenhagen in plaats van Stockholm als residentie aanwijzen, ik heb er vrede mede. Ik laat in het midden of men niet de drie gezantschappen, ook van St. Petersburg, zou kunnen vereenigen, maar ik geloof niet, dat men een gezant te Stockholm en een te Kopenhagen noodig heeft.

De vorige geachte spreker heeft het gezantschap te Rome in verband gebragt tot de inwendige politiek en met hetgeen hier vroeger behandeld is ter gelegenheid van de interpellatie aan den Minister van Justitie door een geacht lid der Kamer. Ik geloof, dat hij de zaak verkeerd heeft voorgesteld. De vorige spreker weet even goed als ik, dat de Minister van Justitie te veel eerbied heeft voor de wederkeerige regten van burgers van hetzelfde vaderland en gevolgelijk ook voor die onzer Roomsch-Catholieke landgenooten, dan dat hij deze, waar zij in hun regt zijn, met het zwaard der maréchaussée zou bedreigen; ik geloof liever, dat hetgeen er heeft plaats gehad aan misverstand moet worden toegeschreven, maar niet aan eenige minder edele bedoeling. De geachte spreker is daar gewis evenzeer van overtuigd als ik.

Er is gesproken over de consulaten. De Minister van Buitenlandsche Zaken heeft in zijn antwoord gezegd, dat de regten of emolumenten der consulaten in te verschillende plaatsen bij afzonderlijke verordeningen zijn geregeld. Ik heb dit punt reeds meermalen in deze Vergadering ter sprake gebragt. Van eenen vroegeren Minister van Buitenlandsche Zaken heb ik reeds eenige vriendschappelijke mededeelingen daaromtrent verkregen. Ik blijf echter nog steeds in het onzekere in dit opzigt. Er zijn mij bij verschillende gelegenheden en van geachte zijden van onze koopvaardijvloot berigten medegedeeld, waaruit mij is gebleken, dat er niet alleen verschil bestaat tusschen de verschillende consulaire regten, zoo als zij geregeld zijn voor de verschillende plaatsen — dit ligt in den aard der zaak — maar dat zelfs de toepassing op eene en dezelfde plaats op verschillende wijze geschiedt. Ik heb op het oogenblik de stukken, die ik destijds bij mij had, niet bij mij. Zij waren afkomstig uit streken aan de Middellandsche Zee gelegen en eenigzins moeijelijk te expliceeren als men niet al de daartoe betrekkelijke verordeningen en al de archiven en stukken, bij het Ministerie van Buitenlandsche Zaken berustende, kan raadplegen. In zoo verre weet ik dus niet of mijne aanmerking wel zeer juist is, maar ik moet dit punt toch, als van veel gewigt, aan den Minister van Buitenlandsche Zaken in ernstige bedenking geven en hem verzoeken om, hetzij nu, hetzij later, ons mededeeling te doen van de wijze waarop en de tariven waarnaar die consulaire regten geregeld worden. Ik spreek natuurlijk nu niet van de kleinere, maar van de grootere zeehavens, die bijv. aan de Oostzee en de Middellandsche zee gelegen zijn.

Wat Luxemburg betreft, daarover heeft de vorige spreker reeds zoo duidelijk gesproken, dat ik het overbodig acht om daarover nog iets te zeggen. Ik zal afwachten wat daaromtrent door den Minister zal worden medegedeeld. Maar ik moet bekennen — en dat betreur ik evenzeer — dat het gegeven antwoord ons op dezelfde hoogte laat. Er is, ja, van briefwisseling gesproken, maar men vindt niets van voorloopige resultaten. Wij zijn bijv. niet bekend met het bedrag van het aanbod van Luxemburg; wij weten ook niet welk verschil er nog bestaat. Het is mogelijk, dat de Minister van Buitenlandsche Zaken regtmatige bezwaren heeft om ons daaromtrent mededeelingen te doen, maar toch is het een bezwaar dat bij mij gerezen is en ernstige opheldering vereischt.

Er is nog een ander punt waarop ik een oogenblik de aandacht wil vestigen. Van de Vereenigde Staten van Amerika sprekende, zegt de Minister: wij moeten daar een ministerresident hebben, want Amerika zendt een diplomaat van denzelfden rang hier heen. Maar dat gaat niet op. Op die wijze redenerende zou men, wanneer de Staten het in het hoofd kregen om een ambassadeur hier heen te sturen, een ambassadeur moeten terugzenden; het budget van Buitenlandsche Zaken zou daardoor op eene schromelijke wijze verhoogd worden. Ik geloof, dat men zich met zoodanige mogendheden zou moeten verstaan en haar zou kunnen zeggen: zendt een gezant van minderen rang hier heen, dan kunnen wij dezelfde handelwijze volgen.

Dit zijn de bezwaren, die ik bij deze algemeene beschouwingen meende te moeten in het midden brengen en waarop ik het antwoord van den Minister wensch af te wachten.

REDE, *door den heer Mr.* **L. Graaf van Heiden Reinestein** *uitgesproken in de zitting van de Tweede Kamer der Staten Generaal van* **1** *Dec.* 1856, *bij gelegenheid der algemeene beraadslagingen over het Ve Hoofdst. (Binnenl. zaken) der Staatsbegrooting voor* 1857.

Sedert eenigen tijd wordt er tegen dit Ministerie een guerilla-oorlog gevoerd, gevaarlijker en in aller oogen verkeerder dan een strijd in het open veld; een systeem, eene taktiek van uitputting, van afmatting, van afbreking, dat ik niet kan goedkeuren. Wij hebben dien allereerst zien voeren tegen den Minister van Justitie. De wijze, waarop die gevoerd is, moest voor een eerlijk man — en dit is de Minister van Justitie bij uitnemendheid — schier onverdragelijk zijn. Maar nauwelijks heeft men den Minister van Justitie losgelaten of de Minister van Binnenlandsche Zaken wordt op die wijze aangevallen.

Ik heb begrepen in de eerste plaats over dit punt iets te moeten zeggen, te meer omdat de redevoering van ons hooggeacht medelid uit Zwolle, den heer van Zuijlen van Nyevelt, welke wij jongstleden Zaturdag aanhoorden, naar mijn inzien op een grondslag was gebouwd, die geheel verkeerd was.

De geachte spreker is begonnen met den Minister van Justitie een verwijt te doen over zijn terugkeer van zijne antecedenten. Daarna heeft hij zich meer speciaal gerigt tot den Minister van Binnenlandsche Zaken met het oog op de aanstaande wettelijke regeling van het onderwijs; hierop kom ik straks terug. Vooraf echter heeft de geachte spreker gezegd — dit zij in het voorbijgaan opgemerkt — dat hij, in plaats van dit Ministerie, liever een anti-revolutionair Ministerie *pur sang* zou hebben gezien. Wat hij daarmede bedoeld heeft, verklaar ik niet te begrijpen. Hij, die jaren lang te velde is getrokken tegen de anti-revolutionairen; die herhaaldelijk op het verderfelijke dier rigting gewezen heeft en, terwijl anderen er geen gevaar in zagen, gezegd heeft, dat het een klein kuddeke, maar een gevaarlijk kuddeke was, hoe kan hij nu, op zijn standpunt en in goeden ernst, in het welbegrepen belang des vaderlands, een Ministerie van die kleur verlangen? Zulk een Ministerie moet naar zijne overtuiging onmogelijk kunnen blijven stand houden, en hij zou gevolgelijk wenschen naar een Ministerie, dat dadelijk weder in duigen zou moeten vallen door den drang der omstandigheden. En nu vraag ik of het Vaderland met die gestadige afwisseling van Ministerien, met dat aanhoudend *status quo* zou zijn gediend, en of de regeling van zoovele belangrijke zaken, als noodzakelijk op regeling wachten, daardoor zou worden in de hand gewerkt?

Maar nu is ons geacht medelid, zooals ik in den aanvang zeide, naar mijn bescheiden oordeel, in zijn aanval tegen den Minister van Binnenlandsche Zaken van eene verkeerde stelling uitgegaan. Ik heb, wanneer ik dat zeg, het oog op het petitionnement in de zaak van het onderwijs, en om nu aan te toonen waar het verkeerde van de basis ligt, waarvan hij is uitgegaan, moet ik de geschiedenis van dat petitionnement volgens (hem als te kwader trouw geschied) even ophalen. Dat petitionnement was, volgens den geachten afgevaardigde uit Zwolle, alleen uitgegaan van de anti-revolutionaire partij en van de April-rigting van 1853; dat was, volgens hem, de vereenigde factie, die eigenlijk het petitionnement had tot stand gebragt. Dat petitionnement verder was gerigt tegen de gemengde school. Maar ik geloof dat hij hierin dwaalt; ik erken dat de eerste petitien in den aanvang zijn uitgegaan van de anti-revolutionnaire partij, van afgescheidenen en misschien ook wel van anderen, die deel hadden gehad of sympathie koesterden voor de rigting van April 1853: dit waren de eerste adressen; maar wat is er later gebeurd? Naar mate het onderzoek van de wet op het onderwijs werd voortgezet; naar mate meer en meer bekend werd wat daaromtrent in de afdeelingen dezer Kamer was gezegd; naar mate de zaak haren loop voortzette, en men zag dat de zaak opregt gemeend en het niet zoo zeer eene *arrière-pensée* was van de partij, waaruit het eerste petitionnement was voortgevloeid, is er ook van eene andere zijde en wel van den liberalen kant een petitionnement ontstaan, dat zich al spoedig zeer ver uitbreidde en dagelijks grooter werd. Er bestond eene zekere gaping in de tijdsruimte tusschen de eerste petitien en de latere, maar tusschen die beide rigtingen van petitionnarissen, kwam later al spoedig een duidelijk verband en hebben zij zich toch aan elkander aangesloten. En een van de hoofdleiders van het laatste petitionnement, iemand die daaraan eene ontzaggelijke uitbreiding heeft gegeven, was een leeraar uit 's Gravenhage, die zeker *niet* behoort tot de anti-revolutionnaire partij, noch tot de April-rigting van 1853, en die door zijne welbekende Bede om Christelijke volksscholen de aanleiding heeft gegeven — ik zeg nu niet te regt of ten onregte, ik laat dit daar, ik constateer alleen feiten — en die, zeg ik, door zijne welbekende Bede aanleiding heeft gegeven, dat velen wakker zijn geworden, die eerst zooveel niet tegen het ontwerp van wet schenen te hebben, in allen gevalle de bedoelingen der anti-revolutionnaire petitionarissen mistrouwden, maar wier gemoedsbezwaren toen hebben gewogen en die zich dus aan het petitionnement hebben aangesloten. Er heeft toen eene soort van *revirement* plaats gevonden, ook onder de meer vrijzinnige leeraars van de Protestantsche Kerk; zij hebben ook adressen ingediend, waarin zij hebben gezegd: wij zijn altijd nog voor het ontwerp van wet, maar onder die en die voorwaarden; en zij kwamen eindelijk tot hetzelfde resultaat als de anderen, die in den aanvang hadden gepetitionneerd; wij willen, zeiden zij, Christelijke volksscholen, wij willen dit en wij willen dat; maar bij slot van rekening kwamen zij allen, zooals men zegt, in één schuitje. Onder al die adressen kwamen namen voor van mannen uit de meest beschaafde standen der maatschappij, uit alle staatkundige rigtingen en die niet anders kunnen worden geacht dan zonder bijoogmerken, naar de inspraak van hun geweten en van hunne overtuiging te hebben gehandeld. En waartoe strekte nu dit petitionnement? De geachte afgevaardigde uit Zwolle heeft gezegd, dat het *eene demonstratie was tegen de gemengde school*. Het was, dunkt mij, juist het tegendeel; het petitionnement was, althans grootendeels, wel gerigt tegen de gemengde school zooals die bij de wet was voorgesteld, maar niet tegen het beginsel zelf van gemengde school. Wat toch was het geval? De wet van 1806 consacreert het beginsel van de gemengde school (ik zal daar straks op terugkomen en ook den heer van Nispen van Sevenaer beantwoorden, die heden morgen dat punt heeft aangeroerd); de wet van 1806 dan consacreert het beginsel van de gemengde school, maar zij wil geene *école athée*, zij wil eene gemengde school in Christelijken zin, of, zooals de wet zich uitdrukt: „ter ontwikkeling van Christelijke en maatschappelijke deugden." En wat had nu plaats? In de latere wet, welke van regeringswege werd voorgedragen, was dit weggelaten. Om welke reden dit geschied is, laat ik thans in het midden; ik constateer alweder slechts het feit. Door nu weg te laten wat in de wet van 1806 was opgenomen, verviel men tot de gevolgtrekking dat men scholen verlangde, geheel vreemd aan alles wat godsdienst en Christendom was en alzoo onderwijs van opvoeding geheel wierd afgescheiden. En wat was nu het gemoedelijk bezwaar der petitionarissen? De groote menigte — en ik tel daaronder een groot aantal geachte en bekwame landgenooten — die in dezen waarlijk niet om politieke redenen, maar naar hare innige overtuiging te werk ging en het onderwijs verlangde vereenigd te zien met opvoeding, zag een groot kwaad geboren worden. Zij zagen in hunne overtuiging in die scholen buiten Christendom om, niets anders dan godsdienstlooze scholen; en het was daartegen dat zij te velde trokken. Dit was de aard van het petitionnement, dat evenwel, wel verre van eene demonstratie tegen de gemengde school te zijn, zooals de heer van Zuijlen zeide, volkomen met dezelve sympathiseerde, en die gemengde school, mits in den geest van de wet van 1806, wilde behouden; sommigen, ja velen, misschien behoudens de facultative splitsing die in het eerste ontwerp was voorgesteld, doch in het latere is weggelaten.

Dit was de stand der zaak, en in dien toestand treedt een nieuw Ministerie op, aan 't welk de taak wordt opgedragen om zoo mogelijk de gevoelens der petitionnarissen te vereenigen en in een irenischen zin werkzaam te zijn. Dat Ministerie neemt die taak op zich; het verklaart hier te gelooven een middel te hebben gevonden, althans met veel succes zoekende te zijn naar een middel, dat, naar het hoopt en vertrouwt, een gewenscht resultaat zal opleveren, en aan de bezwaren van allen zal te gemoet komen.

Na die verklaring der Ministers moeten wij, dunkt mij, afwachten und eene expectative houding aannemen, maar wij moeten hun niet; als met de pistool op de borst, de openbaring van hunne beginselen ter zake afdwingen. De roeping van dit Ministerie is niet om ons als het ware eene schoolwet te octroijeren, maar om eene zoodanige wet te ontwerpen, waarbij aan de gemoedsbezwaren van velen wordt te gemoet gekomen. Wij moeten daarom vooreerst nog eenigen tijd afwachten wat door het Ministerie ter voldoening aan deszelfs roeping zal worden gedaan, om daarna het ontwerp in zijn geheel met kalmte in behandeling te nemen en te overwegen. Blijft die wet al te lang weg, wij zijn als het ware dagelijks in de gelegenheid daarnaar te vragen. De Minister van Binnenlandsche Zaken heeft intusschen reeds verklaard, dat hij die binnen korten tijd hoopte in te dienen. Hij heeft wel gezegd zich aan geen dag te kunnen binden, maar hij heeft toch beloofd die spoedig te zullen inleveren, en wij moeten ons thans op deze, naar ik geloof, eerlijke verklaring des Ministers verlaten. Mogt hij onverhoopt in de belofte te kort schieten, wij hebben ten allen tijde het middel in de hand, zoo als ik zeide, om hem er toe te brengen. Daarlatende nu wat voor of tegen die Christelijke school kan gezegd worden, moeten wij, met het oog op het deugdelijk petitionnement, dat, in zijn geheel genomen, niet in verband staat met de zoogenaamde Aprilbeweging, afwachten wat op uitdrukkelijk verlangen des Konings zal gedaan worden om de zaak zoo mogelijk in conciliatoiren zin te regelen.

Ik kan en mag niet onderstellen, dat de Regering, wanneer zij de onmogelijkheid had ingezien, de vorming van een Kabinet, speciaal voor dit onderwerp, zou hebben durven ondernemen. Ik zal van mijne zijde met vertrouwen afwachten wat het Ministerie ons in dien zin zal voorstellen. Dragen de regeringsbeginselen in dit gewigtig onderwerp onze goedkeuring niet weg, wij zullen zien wat er dan gedaan moet worden. Maar laat ons den strijd tot dien tijd uitstellen; voor het oogenblik doen wij als Don Quichotte, want wij schermen zonder te weten waartegen. Het Ministerie is nog niet met iets voor den dag gekomen; wij hebben geen middel om het daartoe te dringen, te minder daar er, mijns inziens, nog bezwaren voor het Ministerie [illegible] bestaan om, buiten [illegible] van den Raad va[illegible]

band en zamenhang tot het geheel der wet te openbaren. In allen gevalle zou hierdoor een twistappel in deze Vergadering geworpen worden, die ons dagen lang zou bezig houden over eene zaak, welke *à tête reposée* moet en zal overwogen worden als de wet op het onderwijs geheel in discussie komt. Ik geloof dus, dat het anticiperen op deze zaak hier verkeerd is.

De geachte vorige spreker heeft dit punt ook behandeld. Hij zeide: de gemengde Christelijke school zou kwetsend zijn voor het godsdienstige gevoel van een groot gedeelte onzer landgenooten. Maar, Mijnheer de Voorzitter, volgens het petitionnement, en ook naar hetgeen wij allen weten, is de godsdienstlooze school kwetsend voor een ander groot gedeelte onzer landgenooten. Nu is juist de vraag wat is kwetsend en wat niet. Men zou te ver kunnen gaan en kwetsend noemen wat zulks in redelijkheid niet is; in dezen zoude men al ligt in overdrijving vervallen. Maar is die vraag moeijelijk op te lossen, zooveel te moeijelijker is even daardoor de taak der Regering. De Grondwet wil bij de regeling van het onderwijs eerbiediging van *ieders* godsdienstige begrippen; de wetgever moet dus zorgen dat zoowel aan de behoefte van de Protestanten en ook van de Israëliten als aan die van de Roomsch-catholijken wordt voldaan. Ik laat nu daar in hoeverre dit verschil van gevoelen tot overeenstemming is te brengen, maar ik zeg: juist daarvoor is het Ministerie opgetreden, om middelen voor te dragen ten einde die beide uiteenloopende zienswijzen te vereenigen.

Ik voor mij verklaar gaarne mij niet in staat te gevoelen, zelfs weinig kans te zien eene dergelijke wet te ontwerpen; maar ik herhaal: het Ministerie is hiertoe opgetreden, en ik vertrouw dat dat Ministerie, hetwelk ik in zijn geheel respecteer, gelijk ik elk zijner leden in het bijzonder hoogacht, de vereischte middelen zal kunnen vinden; anders, dit is mijne overtuiging, zou het niet opgetreden zijn. Ik voor mij zal dus nog een poostijd afwachten wat er gebeurt; maar dit wil ik zeggen, dat ik de handelwijze om het Ministerie aldus aan te vallen, gelijk geschied is en er als 't ware een guerilla-oorlog tegen te voeren, nadeelig acht voor het land, want het komt aldus in eene gestadige onrust, onzekerheid en twijfel, die alles behalve bevorderlijk zijn waar het de algemeene landsbelangen geldt.

Wanneer ik het besluit neem eene expectative houding vooreerst aan te nemen, dan blijf ik getrouw aan de antecedenten der conservatief-liberale partij, die in soortgelijke omstandigheden steeds evenzoo heeft gehandeld.

Toen namelijk het Ministerie Thorbecke optrad, welks politieke beginselen tamelijk verschillen van die der liberale-conservative partij, is er geen oogenblik aan gedacht om aan dat Ministerie een fellen tegenstand te bieden of hetzelve, waar het niet noodig was, te bemoeijelijken. Integendeel, er is ja aan dat Ministerie Thorbecke gevraagd, meer bepaaldelijk van eene geachte zijde dezer Kamer, door de anti-revolutionaire partij: „Wat is uw programma, wat zijn uwe voornemens?" Daarop is geantwoord: „Wacht op onze daden." Wij hebben in dit niet veel beteekenend antwoord genoegen genomen; wij hebben den Minister niet als het ware tot verdere verklaring gedwongen, en als later de daden onze goedkeuring wegdroegen hebben wij er ons zegel aan gehecht; de wetten, waarmede wij ons vereenigen konden, hebben wij zonder nevenbedoeling aangenomen; nooit hebben wij een onredelijken oorlog tegen het Ministerie Thorbecke gevoerd; ik voor mij althans heb daaraan nooit deel genomen.

Zoo wij ons nu weder op hetzelfde standpunt plaatsen, geloof ik dat wij een stelsel van reciprociteit volgen, hetwelk zeer passend is.

Men heeft het Ministerie zwaar verweten dat het gezegd heeft zich te willen stellen boven de partijen. Mijn inziens heeft de Regering dat gezegde niet in dien zin bedoeld, gelijk het hier is voorgesteld; het Ministerie weet zeer goed, dat de Koning alléén boven de partijen staat en behoort te staan. De Regering, voortgekomen uit deze of gene partij, kan voor dezelve sympathie gevoelen; doch als Regering staat zij op een neutraal standpunt en behoort zij onzijdig te blijven. In zoo verre is zij vreemd aan de verschillende partijen en in dien zin heeft de Minister waarschijnlijk bedoeld te spreken, toen hij zeide: „Wij stellen ons boven de partijen."

Ik moet nu nog eens terugkomen op hetgeen ik aanvankelijk ben begonnen te zeggen, dat de wijze, waarop de strijd gevoerd wordt tegen dit Ministerie, behalve dat hij op zich zelf minder goed, minder prijzenswaardig is, ook in het waarachtig belang des Vaderlands verkeerd is. Want, bereikt men het doel om aan dit Ministerie het regeren onmogelijk te maken, dan keert men terug tot het punt, waarvan men is uitgegaan; en wie weet waarheen ons dit zal leiden? En nu vraag ik: kan dit gedurig dobberen wel tot iets goeds leiden? Men heeft hier zoo dikwijlt het woord *nationaal* gebruikt. Maar kan iemand met de hand op het hart zeggen dat de toeleg, om dit Ministerie op eene dergelijke wijze te doen ineenstorten, nationaal is, dat is sympathie bij de Natie zal vinden? Ik acht dit zeer strijdig met het gevoelen van de overgroote meerderheid der natie, en ik beschouw het als zeer verkeerd. En daarenboven belet dit allen mogelijken voortgang in ontwikkeling van nijverheid en nationale welvaart.

En nu kom ik tot een meer bepaald doel. Er is geene periode in de troonrede die ik met meer genoegen gelezen heb, dan die, welke betrekking had op de spoorwegen en op de communicatie te water en te land. Het is geene *oratio pro domo*; ik spreek niet alleen voor het gewest mijner inwoning, maar in het algemeen. Men heeft gezegd: de Minister van Binnenlandsche Zaken is geen staatsman. Het is mogelijk: *poeta non nascitur.* Ik heb de eer den Minister van Binnenlandsche Zaken te kennen, maar niet genoeg om dit te beoordeelen en daartoe zou ik ook thans in geene beoordeeling willen treden. Maar dit is zeker, dat de Minister van Binnenlandsche Zaken is eene specialiteit en juist in een vak, dat bijzonder in verband staat met de ontwikkeling der welvaart en der communicatie in ons land. Ik zie sommige mijner geachte medeleden glimlagchen; maar het is waarlijk geen eenzijdig belang. Ik geloof dat de bevordering der communicatie vooral door spoorwegen, waarover ik met veel genoegen de geachte afgevaardigden uit Groningen, Goes en Steenwijk heb hooren spreken, thans voor ons land geen bloot belang meer is, maar eene behoefte is geworden. Wij moeten met den tijd meêgaan, vooral sedert de spoorweg van Hannover en de Oost-Friesche spoorweg zich vereenigd hebben met den Pruissisch-Mindenschen en den Keulsch-Mindenschen spoorweg. Sedert dien tijd is dit behoefte geworden, en als men niet zorgt spoedig tot een resultaat te komen, dan is het welligt te laat. De zaak is van het hoogste gewigt, en ik kan met mijne geringe krachten bij den Minister van Binnenlandsche Zaken niet genoeg aandringen op hetgeen mijne geachte voorgangers hebben gezegd. De gedurige aanvragen om concessie hebben tot nu toe schipbreuk geleden omdat de aanvragers welligt meer het belang hunner eigene beurs dan het algemeen belang op het oog hadden: het waren veelal speculanten, agioteurs en dergelijken meer. Ik hoop en wensch — en ik heb hier geene speciale personen op het oog, want ik heb het genoegen niet de tegenwoordige aanvragers te kennen — dat de Minister van Binnenlandsche Zaken, geleerd door de ondervinding van vroeger jaren, de meest mogelijke voorzigtigheid zal willen in acht nemen en dat hij vooral — en dit is geen nieuw element, want dit punt is hier meermalen besproken— daarop gelieve te letten dat bij de te verleenen concessien niet bloot de voordeelen der exploitateurs, maar vooral eene doelmatige verlenging en aansluiting der lijnen worde in acht genomen. Er moet een algemeen plan bestaan van spoorwegnet voor het geheele land, en dit plan moet den grondslag voor de te verleenen concessien uitmaken. Ik kan dit punt niet genoeg aan de aandacht des Ministers aanbevelen. Ik had deze opmerking, even als die betreffende het onderwijs, kunnen uitstellen tot aan de afdeelingen *openbare werken en waterstaat* en *onderwijs*, maar op het voetspoor van andere sprekers heb ik geen bezwaar gemaakt deze beide punten reeds bij gelegenheid der algemeene beschouwingen te berde te brengen.

REDE, *door den heer Mr.* **L. Graaf van Heiden Reinestein** *uitgesproken in de zitting van de Tweede Kamer der Staten Generaal van 2 Dec.* 1856, *bij gelegenheid van de algemeene beraadslagingen over Hoofdst. V (Binn. zaken) der Staatsbegrooting voor* **1857.**

—

Het is eene behendige taktiek, vooral parlementaire taktiek, om de tegenspraak, die men ontmoet, uit haar verband te rukken en er zoodoende een zin en eene strekking aan te geven en er consequentien uit te trekken, waarop door den spreker nimmer was gedoeld. Van die taktiek heeft zich mijne geachte vriend uit Zwolle gisteren bediend, toen hij mijne rede beantwoordde. Vooreerst heeft hij het doen voorkomen, alsof ik de Kamer ten opzigte van de groote vraag van het oogenblik eene expectative houding had willen aanraden tot in eene *onbepaalde* toekomst. Ik geloof dat ik naauwelijks op deze voorstelling zal behoeven te antwoorden, indien de geachte spreker zich gelieft te herinneren, dat ik dit oordeel slechts in zooverre heb uitgesproken, als men het Ministerie, of nu den Minister, in deze discussie over het budget, tot openbaring zijner beginselen over de aanstaande wet op het onderwijs wilde dwingen. Dien twistappel, heb ik gezegd, wilde ik liefst *nu* nog niet der Regering zien in den weg geworpen, en ik vond het beter inmiddels nog eenigen tijd te wachten; welk uitstel, in verband met hetgeen de Minister heeft gezegd, slechts betrekkelijk zeer kort zoude zijn, dus alles behalve onbepaald.

Een tweede punt was mijn oordeel over het bewuste petitionnement, waarbij de geachte spreker kinderlijke naïveteit meende te hebben opgemerkt. Ik heb gezegd dat ik dat petitionnement in karakter en strekking anders beschouwde dan de heer van Zuijlen.

Wat het *karakter* betreft, als een, behoudens welligt vele uitzonderingen, *over het algemeen* beredeneerd en zonder *arrière-pensée* ernstig gemeend petitionnement, waarvoor ik mijne bepaalde gronden heb aangegeven en op bekwame en kundige personen gewezen, die aan hetzelve hadden deel genomen, waaronder ik bepaald heb genoemd een hoogst bekwaam en voor deze zaak bepaald ijverend predikant in deze residentie, die door zijne, als brochure later uitgegeven bekend adres de oogen van velen geopend heeft. Toen, Mijnheer de Voorzitter, bij vroegere gelegenheden, eerst bij het voorstel tot afschaffing van den accijns op het geslagt en later dien van op het gemaal, een heirleger van adressen bij deze Kamer inkwam, een georganiseerd petitionnement, waarbij als zeldzaamheid onder de talrijke onderteekenaren nu en dan een bekende naam werd aangetroffen, toen heb ik, ondanks mijne in het oog van den geachten spreker uit Zwolle naïveteit in zake van petitien, de drijvers, die achter het scherm zaten, niet slechts vermoed, maar hier en daar vermeend te herkennen.

En nu het *doel* van het petitionnement. Volgens den heer van Zuijlen was het gerigt tegen de gemengde school. Ik geloof gisteren te hebben aangewezen, dat hij zich daarin vergiste en dat integendeel over *het algemeen* verlangd werd de gemengde school van 1806, behoudens, bij sommigen, facultative splitsing. In zooverre dus de heer van Zuijlen begrepen had dat de strekking van het petitionnement *tegen de school gerigt* was—op welke hypothese zijne rede van Zaturdag over dit punt grootendeels steunde—in zoover had hij de strekking van het petitionnement miskend en was hij een daardoor tot eene verkeerde gevolgtrekking gekomen met betrekking tot de roeping van dit Ministerie in die moeijelijke zaak.

En nu kom ik tot den heer van Hoëvell. Die spreker heeft zich sedert eenigen tijd de gewoonte eigen gemaakt om niet slechts door zijne redeneringen, maar ook door zijne gebaren jegens zijne ambtgenooten den lachlust zijner medeleden in deze Vergadering op te wekken. Dat gedrag, die handelwijze is in mijn oog en in dat van zeer velen alles behalve parlementair. Ik zal daarover nu niets anders zeggen, dan dat ik hem zeer ernstig uitnoodig dat hij dit voortaan te mijnen opzigte gelieve na te laten, daar ik zulks volstrekt niet meer denk te verdragen.

Dezelfde spreker heeft mij als het hoofd der ministeriele partij gelieven te qualificeren. Ik laat dien naam daar, voor zooverre die van die zijde komt. Ik geloof mijne rede van gisteren, die hem aanleiding tot dat woord heeft gegeven, tegen *hem* niet te behoeven te verdedigen. Dit wil ik alleen zeggen, dat ik nimmer de wijze of de middelen zal navolgen, waarmede hij ter bereiking van zijne politieke bedoelingen in deze Kamer werkzaam is. Hij zal waarschijnlijk geen lust gevoelen om zich ooit onder eene partij te scharen, waarvan ik het hoofd zou zijn; maar ik wil hem ééns voor altijd deze verzekering geven, dat, van welke partij *hij* ooit of immer het hoofd zal worden, ik voor mij tot zoodanige partij nooit zou willen behooren.

REDE, *door den heer Mr.* **P. van der Veen** *uitgesproken in de zitting van de Tweede Kamer der Staten Generaal van 4 Dec.* 1856 *bij gelegenheid der beraadslagingen over de VIIe Afdeeling (onderwijs) van het Ve Hoofdstuk der Staatsbegrooting voor* 1857.

—

Ik wil niet vooruitloopen op de verwachte en nu nieuw toegezegde wet omtrent het lager onderwijs, wat betreft *den aard der openbare* . of *van het onderwijs zelf.* De bepalingen der wet 1806 omtrent deze punten zou ik wel wenschen et behouden, en ik hoop nog, dat dit Ministerie, even als het vorige, die beginselen zal vasthouden.

Maar er is eene andere zaak, die het lager onderwijs als 't ware beheerscht, en die dringend betere regeling vordert. Ik bedoel den toestand der onderwijzers. Want is die toestand zoodanig, dat hij bekwame en geschikte mannen weêrhoudt om zich aan dien werkkring toe te wijden, dan kunnen de doelmatigste bepalingen omtrent school en onderwijs niets baten.

Met verwondering en met leedwezen heb ik daarom in de Memorie van Toelichting tot het Vde hoofdstuk geen woord gevonden omtrent dit onderwerp.

Met verwondering, wanneer ik het oog vestig op den oorsprong van dit Ministerie, waaraan het onderwijs, met name het lager, voorwaar niet vreemd is.

Met leedwezen, wanneer ik bijkans al de Ministers zie ijveren voor de belangen hunner ambtgenooten; als ik den Minister van Finantien in de Memorie van Beantwoording van het Iste hoofdstuk (de algemeene beschouwingen) hoor zeggen: „dat men het der Regering te regt zou kunnen verwijten, wanneer zij hare oogen moedwillig sloot voor de wezenlijkheid der zaken, door de toenemende duurte van alle levensbehoeften. Zij acht het dus van haren pligt, waar de omstandigheden dit medebrengen, hierin te gemoet te komen. In eens kan zulks niet geschieden: er behoort overleg en volharding toe, om langzamerhand *toestanden, die onhoudbaar worden*, te verbeteren. Wanneer echter *ambtenaren die* ƒ 300 *en* ƒ 360 *tractement hadden* op ƒ 360 en ƒ 420 worden gebragt, zal zulks bezwaarlijk aan eene berispelijke neiging om de uitgaven op te drijven kunnen worden toegeschreven. *Om tot zoodanige conclusie te komen ware het noodig te bewijzen, dat de vermelde sommen van ƒ 300 en ƒ 360 voor huisvesting, voeding en betamelijke kleeding meer dan voldoende zijn.*" Deze woorden van den Minister zien uitsluitend op rijks-ambtenaren. Met leedwezen heb ik hierbij den toestand van de onderwijzers der lagere scholen geheel vergeten en met stilzwijgen zien voorbijgaan.

Naar mijne schatting toch behooren deze onder de meest nuttige en noodige dienaren in den Staat en mogen ze niet achteraan geplaatst worden.

Bij de uitstekende bezorgdheid van dit Ministerie omtrent het onderwijs, meende ik te mogen verwachten, dat die onderwijzers al aanstonds de bewijzen van die belangstelling zouden hebben ondervonden.

Hun toestand is te bekend, ook door hetgeen meermalen daarover in deze Vergadering is gezegd, om dien op nieuw te schetsen. Ik moet echter hierop wijzen, dat die toestand in den laatsten tijd zeer is verergerd, ook ten gevolge van het optreden dezer Regering, zoo als reeds door een hoog geacht lid der Commissie voor het antwoord der troonrede destijds is gezegd geworden. Niet alleen dat een wets-ontwerp, welks aanneming verwacht mogt worden, waardoor verbetering in dien toestand zou gebragt zijn, niet tot stand is gekomen en die verbetering onzeker is geworden, althans onbepaalden tijd is uitgesteld; maar in de verwachting dat dit ontwerp zou worden aangenomen, is op onderscheiden plaatsen (welligt eenigzins voorbarig) in de bestaande orde van zaken eene, bij het verijdelen van die verwachting, voor de onderwijzers ongunstige verandering gebragt, die bij de Regering wel bekend is, waardoor hun toestand, wat het finantiele betreft, ... er onzeker is geworden.

De gevolgen dezer onzekerheid en der, ... vergelijking met alle andere ambtenaren, over ... gemeen veel te karige bezoldiging dier onderwijzers zijn onder andere ook: vrees om zich aan dien stand te wijden en zelfs overgang tot andere, meer zekere en voordeelige betrekkingen. En voorzeker zijn het niet de minst bekwamen die kans meenen te hebben ook in andere betrekkingen te slagen.

Ik herhaal: van dit Ministerie meende ik dus eerder eene onverwijlde voorziening in die behoefte te mogen verwachten en nog gereeder daar het hier juist het onderwerp geldt, het lager onderwijs, waaromtrent verschil van zienswijze met een vorig Ministerie de erkende oorzaak geweest is van de optreding van het tegenwoordige, en men derhalve veronderstellen mogt, dat, de beginselen vaststaande, het alleen te doen zou zijn om dezelve in den vorm eener wet te brengen, waartoe de tijd sedert de sluiting der Kamers tot heden welligt toereikend kan geweest zijn, althans tot het nemen van maatregelen tot tijdelijke voorziening omtrent dit punt.

De Regering heeft nu vooruitzigt gegeven, dat de wet op het lager onderwijs betrekkelijk spoedig, althans *in deze zitting*, zou worden aangeboden. Maar al geschiedt dit spoedig, wij weten allen, Mijnheer de Voorzitter, dat tusschen het aanbieden en het tot wet verheven worden van een wets-ontwerp dikwerf bijzonder veel tijd verloopt.

Ik meen dus te mogen stellen, dat door de Regering aan het lot dier onderwijzers niet schijnt gedacht te zijn, althans dat verbetering daarin van geen dringend belang is geacht.

Dit doet mij te meer leed, omdat ik van deze Regering *afdoende verbetering* had verwacht, overtuigd als zij is, dat, ten gevolge der toenemende duurte van alle levensbehoeften, er toestanden geboren worden die onhoudbaar zijn, dat sommen van ƒ 300 en ƒ 36 voor huisvesting, voeding en betamelijke kleeding vo de laagste klasse van ambtenaren naauwelijks toereik zijn; en bij haar besef van de verpligting om da te voorzien en bij den ijver waarmede zulks geschie *voor de rijksambtenaren.*

Hoe groot toch zou het getal onderwijzers w door hunne betrekking in de maatschappij zek hooger geplaatst dan de evenbedoelde ambtenar met VEEL *minder* dan de gemelde sommen in d *moeten* voorzien.

Van eene Regering, overtuigd dat zulk een toestand onhoudbaar is geworden, en buitendien zoo groot belang stellende in het lager onderwijs, durf ik dan nog verwachten, dat, met terugkeer op den ingeslagen weg, zij niet den schijn van partijdigheid op zich zal willen laden en van hare belangstelling in het lager onderwijs *met de daad* bewijzen zal geven, door het onverwijld nemen van maatregelen om, tot dat door de wet verbetering op dit punt zal zijn aangebragt, den toestand der onderwijzers over het algemeen houdbaar te maken.

Gedrukt bij **GRATAMA** te Assen.